

Türk Halk Müziği

Yrd. Doç. Dr. Ömer Can SATIR
Hitit Üniversitesi Öğretim Üyesi

Müziği Tanımlamak

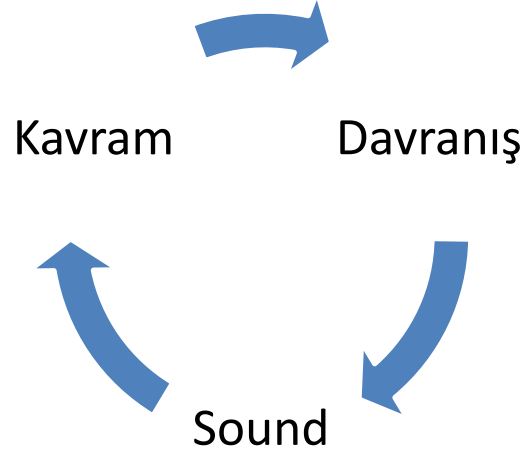
Müzik nedir sorusuna verilecek her yanıt, insanın müzikle girdiği ilişkinin niteliğine ve yoğunluğuna bağlı olarak farklılık gösterir.

Fiziksel bir fenomen olan müziğin temeli sestir.

Ancak bir sesin müzik olarak algılanabilmesi tamamen toplumsal bir mutabakata yani uzlaşmaya bağlıdır.

İnsanın organize ettiği sesler bütününe müzik denir (Blacking, 1973).

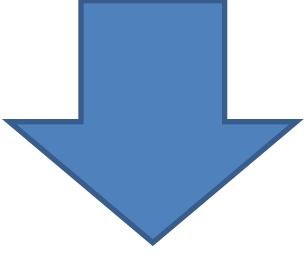
- Müzik, kültürel olarak anlam yüklü sesler içinde kalıplaşan bir etkinlikler, düşünceler ve nesneler bütünüdür (Merriam, 1964).

- Kavram: güç, değer ve temel işlev
- Davranış: müziğe dair eylemler
- Sound: organize olan sesler

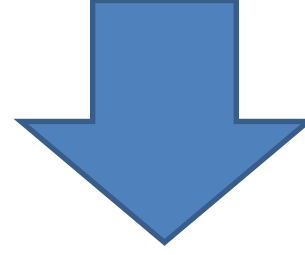
Müzik Türleri

(Dini ve Din Dışı Müzikler)

Klasik Müzikler

Klasik Batı müziği, klasik Türk müziği vb.

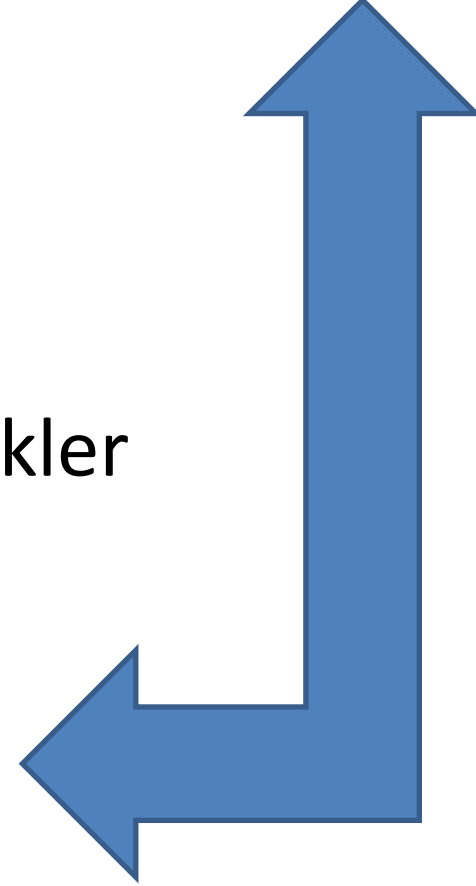

Yerel/Geleneksel Müzikler

Halk müzikleri

Pop, caz, tekno, arabesk, rock, vb.

Popüler Müzikler

Türk Müziğinde Türler

Dünyasal Müzik

- Türk halk müziği
- Klasik Türk müziği
- Türk askeri müziği

İnançsal Müzik

Cami müziği

Tekke müziği

Halk Müziğini Tanımlamak

Bir toplumun bestekarını bilmeden yaşattığı geleneksel müziğe halk müziği denir.

Hugo Riemann'a göre halk müziği:

- Nağmesi ve güftesinin kimin tarafından yapıldığı belli değildir.
- Geniş halk kitleleri tarafından benimsenen bir niteliğe sahiptir.
- Melodik ve armonik bünyesi kolayca anlaşılan popüler bir eda taşır.

Mozer'e göre; Halk şarkısı toplumun ortak malı olan şarkı ve melodidir.

Mişel Brenet: Halk şarkıları halk tarafından benimsenen ve kulaktan kulağa dolaşmak suretiyle yayılan şarkılardır.

Prat: Halk şarkısı köylü ve halk arasından çıkıp an'ane haline gelen...

Breiners: Halk şarkısı, halkın müşterek malı olan en basit, düz ve sade şarkılardır ki, bestecileri belli olmaz.

Uluslararası Halk Müziği Kurulu'na göre halk müziği; halk kesimlerinde ağızdan ağıza yayılan, notalarda bulunmayan ve notalardan öğrenilmeyen müziktir. Şu üç neden bu tanımın açıklanmasında yarar sağlayabilir:

- Süreklilik: Yıllar boyunca sıkça belirmesi
- Değişim (varyant): Metin veya ezginin bilinçli ya da bellek yanlışı ile değişmesi.
- Seçim (derleme): Bir türkü veya ezgiyi ilk yayıldığı yöreden derlemek.

Gazimihal'e göre halk müziği, kulaktan kulağa geçmek suretiyle musikişinas kişiler sayesinde halk arasında yaşayıp memleketlere göre değişen ezgilerin geniş repertuvarına verilen isimdir.

Muzaffer Sarısözen'e göre halk müziği, halkın sahibini bilmeden çalıp söylediği geleneksel ezgilerdir.

Nida Tüfekçi'ye göre ise halk müziğinin anlamını karşılayan başlıca unsurlar şunlardır:

- Sahibinin bilinmemesi
- Halk tarafından benimsenip onun ifadesine bürünmesi
- Anonim olması (halkın ortak malı olması)
- Kulaktan kulağa ve ustadan çırağa yöntemi ile varlığını sürdürmesi

- Gelenek haline gelmesi
- Zaman içinde derin olması
- Mekan içinde yaygın olması
- Yöresel dil ve müzik özelliklerini bünyesinde taşıması
- İddiasız olması.

Sonuç

- Halkın müşterek malıdır ve sahibinin kim olduğu bilinmeden yaşatılır. Bu yönüyle “anonim” bir tarzda bulunur. Halkın ortak kullandığı bu değerler, derin bir tarihi geçmişe ve coğrafyayla bağlantılı bir yaygınlığa sahiptir.
- Halkın benimsediği halk melodilerinin yaygınlığı esasen kulaktan kulağa taşınarak gerçekleşir. Zaman içinde, halkı etkileyen olaylarla değişime uğrar, ancak bu yönü ile “süreklilik” gösterir.

Türk Halk Müziğine Dair İlk Kaynaklar

- 15. ve 16. yy'da yazıya geçirilen Kitab-ı Dede Korkut: *“Dedem Korkut gelip şadılık çaldı.”*

Şadılık Çalmak: kopuz çalarak şenliği kutlamak, şenlikte kopuz çalmak.

- 17. yüzyıldaki *Evliya Çelebi ve Seyahatnameleri* ve *Ali Ufki'nin Mecmua-i Saz ü Söz'ü*.

سماء

عشق اسایر سکّه اوردی قلمک دینارده قلمک دینارده
جشق دینارده مئاند م عشق اولادینارده عشق اولادینارده
یوق دریشک شاهدم وار اغزک اغزک اغزک اغزک

یوسه کم بر جرمه درجام ابکدن یوق دینه فی لبکدن یوق دیم

Mecmua-i Saz ü Söz'den bir türkü örneği

En Eski Halk Türküsü

Birechen bes on eiledum derdumi

(Bir iken on beş eyledim derdimi)

lara dandam istemiscem iardumi

(Yaradandan istemişem yardımı)

Terch eildum Zachmanumi gardimu

(Terkeyledim zeminimi yurdumu)

Ne ileim eimie muzum glunglumi

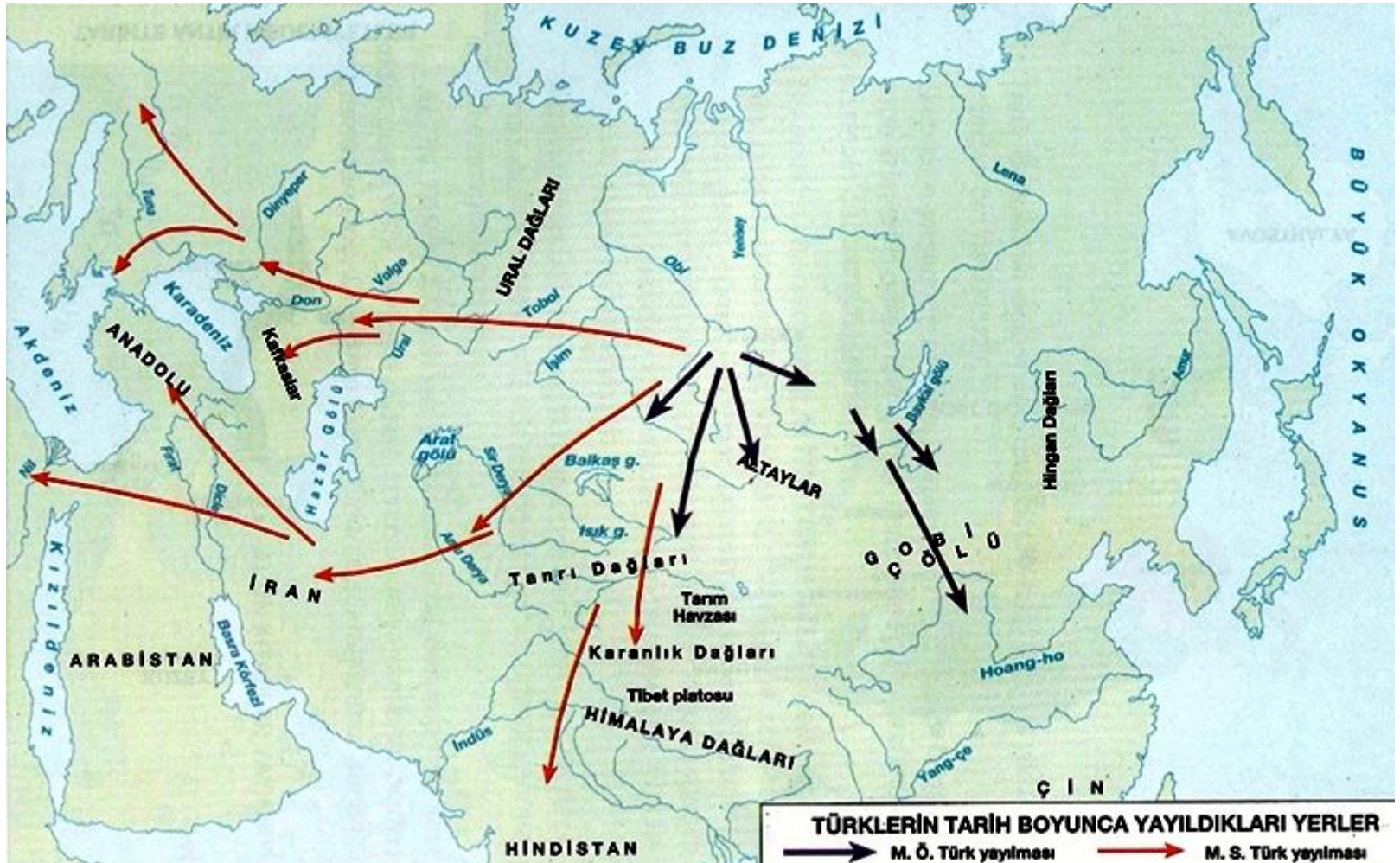
(Neyleyim yenemezüm gönlümü)

16. yy. derleyen: Bartholomeus Georgievitz

Bir Sentez Olarak Türk Halk Müziği

- Günümüzdeki Türk halk müziği, temelde Orta Asya kültürü olmak üzere, Hitit, Frig, Helen, Bizans, Selçuklu ve Osmanlı kültürlerinden izler taşır. Bu yönüyle geniş bir sahada yaygınlık gösterir.

Yaygınlık Alanı

Türk Halk Müziğinin Tarihsel Serüveni

Türk halk müziğinin ilk şeklini, Yakutların Bahşı ya da Baksı; Altay Türklerinin Kam; Tonguzların Şaman; Oğuzların Ozan adını verdikleri (bugün Âşık denilen) büyücü şairler oluşturmaktadır. En önemli özellikleri kopuz eşliğinde şiirler seslendirmeleridir.

Bu kiřilerin
toplum iinde
sihirbazlık,
rakkaslık,
büyücülük,
řairlik,
musikiřinaslık,
hekimlik ve
kadılık gibi
konumları
vardır.

Görevleri arasında semadaki mabutlara kurban sunmak; ölülerin ruhlarını semaya veya yerin dibine yollamak; hastalıkları tedavi etmek gibi durumlar söz konusudur. Söz konusu bu ayin veya pratiklerde ozanlar çalgılarıyla şiirler icra ederler.

İslamiyet'ten önceki Türklerde dini esaslı üç büyük ayinde yine Türk halk müziğinin ilk sözlü eserlerini görmek mümkündür:

1. Sığır" denilen büyük sürgün avları;
2. Şıla, Şölen, Çeşn, Toy denilen büyük kurban ziyafetleri ;
3. Yuğ denilen matem törenleri.

İlk Sözlü Eserler

- Hükümdarların hayatı ile oluşmuş menkıbeler
- Tanrının varlığını ve yüceliğini belirterek şükürler sunan şiirler
- Eski mitolojik kahramanların hikâyeleri
- Oğuz Kağan ve Karahan menkıbelerinin söylendiği ezgiler.

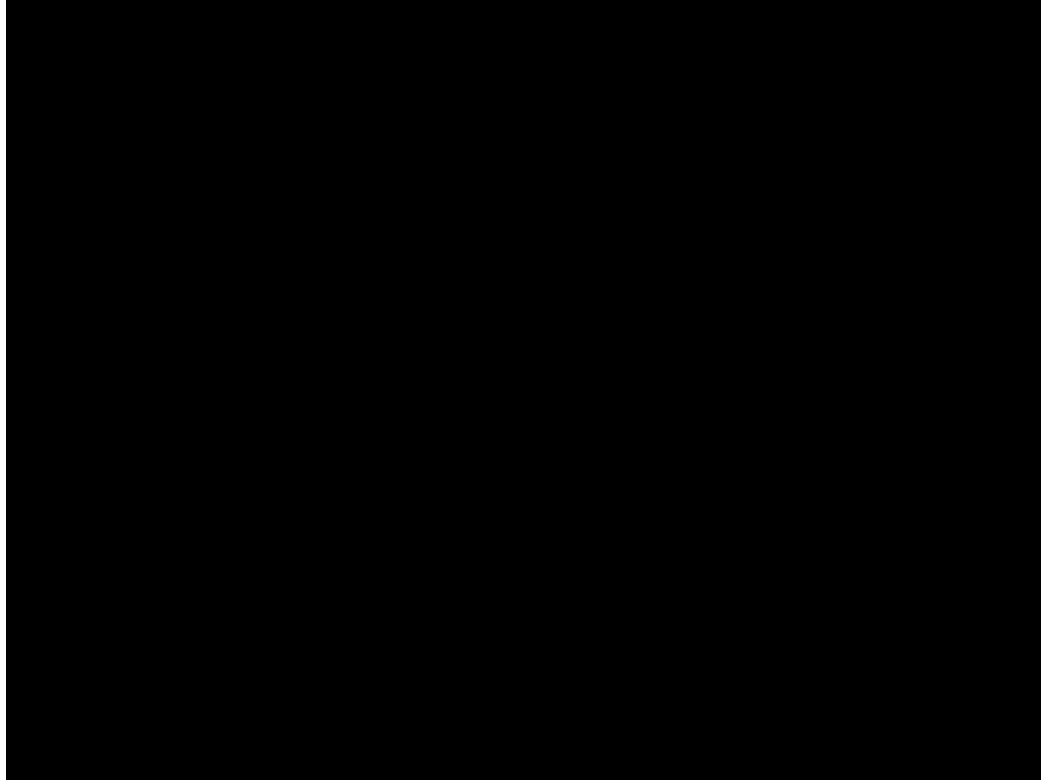
Türk Halk Müziğini Oluşturan Ögeler

- Çalgısal Ögeler: Bağlama ailesi (cura, tanbura, çöğür/abdal sazı, divan sazı)

Bağlama ailesinin muhtelif isimleri:

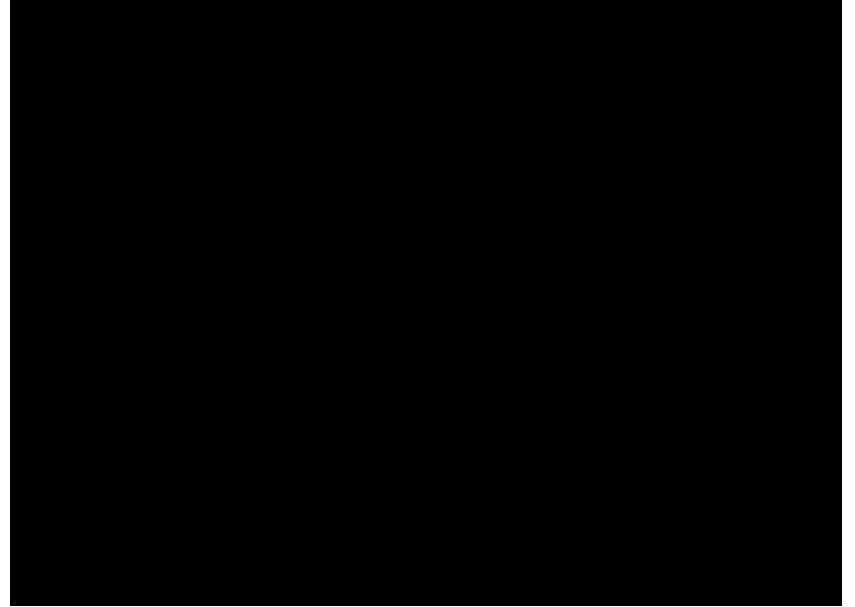
Bağlama, saz, divan sazı, meydan sazı, tanbura, cura, çöğür, oniki telli, üçtelli, bozuk, bulgarı, ırızva, kopuz vb.

Cura

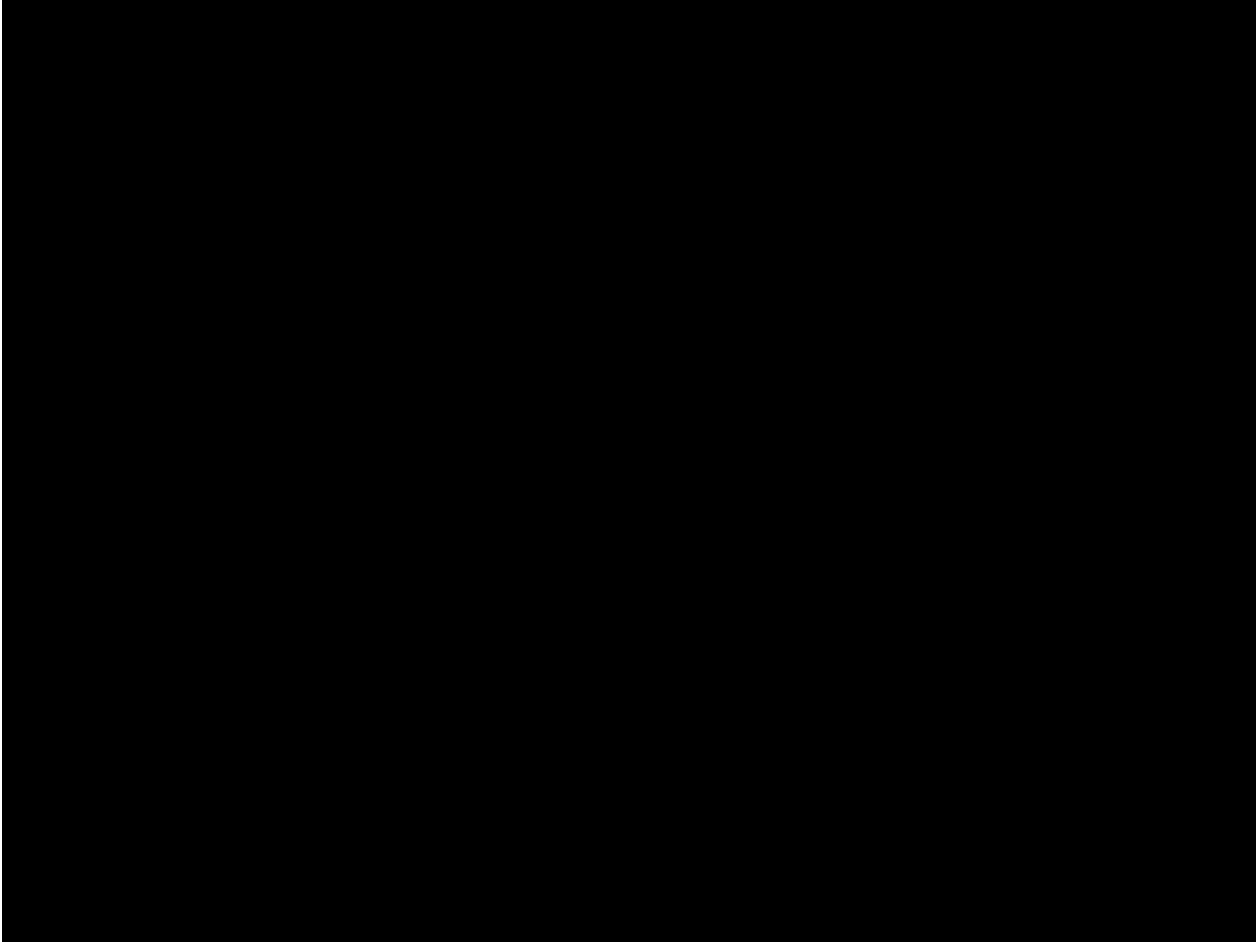
Ortalama tekne boyu 22-24 cm arasındadır.

Çöğür/Abdal Sazı

Ortalama tekne boyu 44-47 cm arasındadır.

Divan Sazı

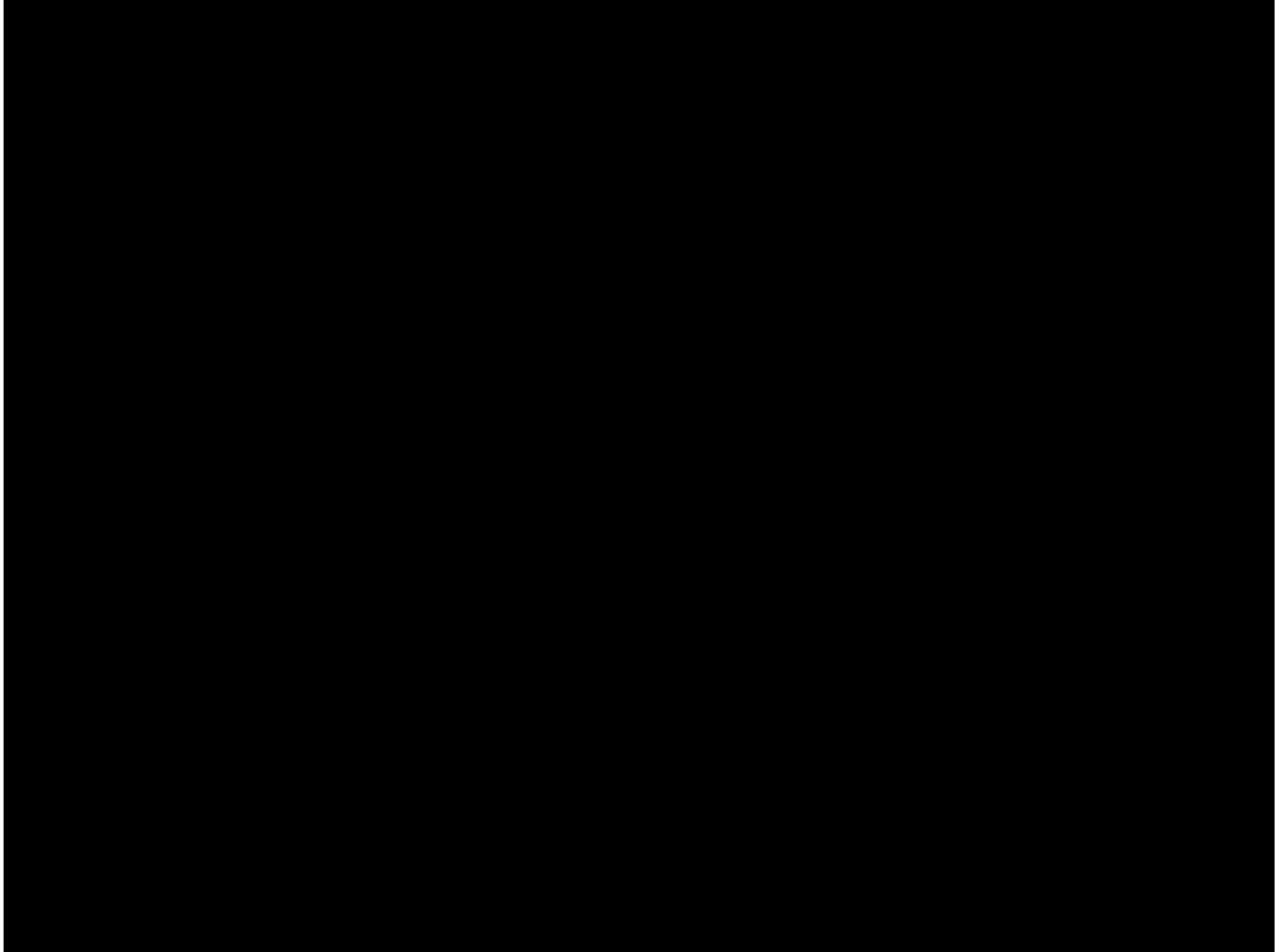

Tekne boyu 48-52 cm arasındadır.

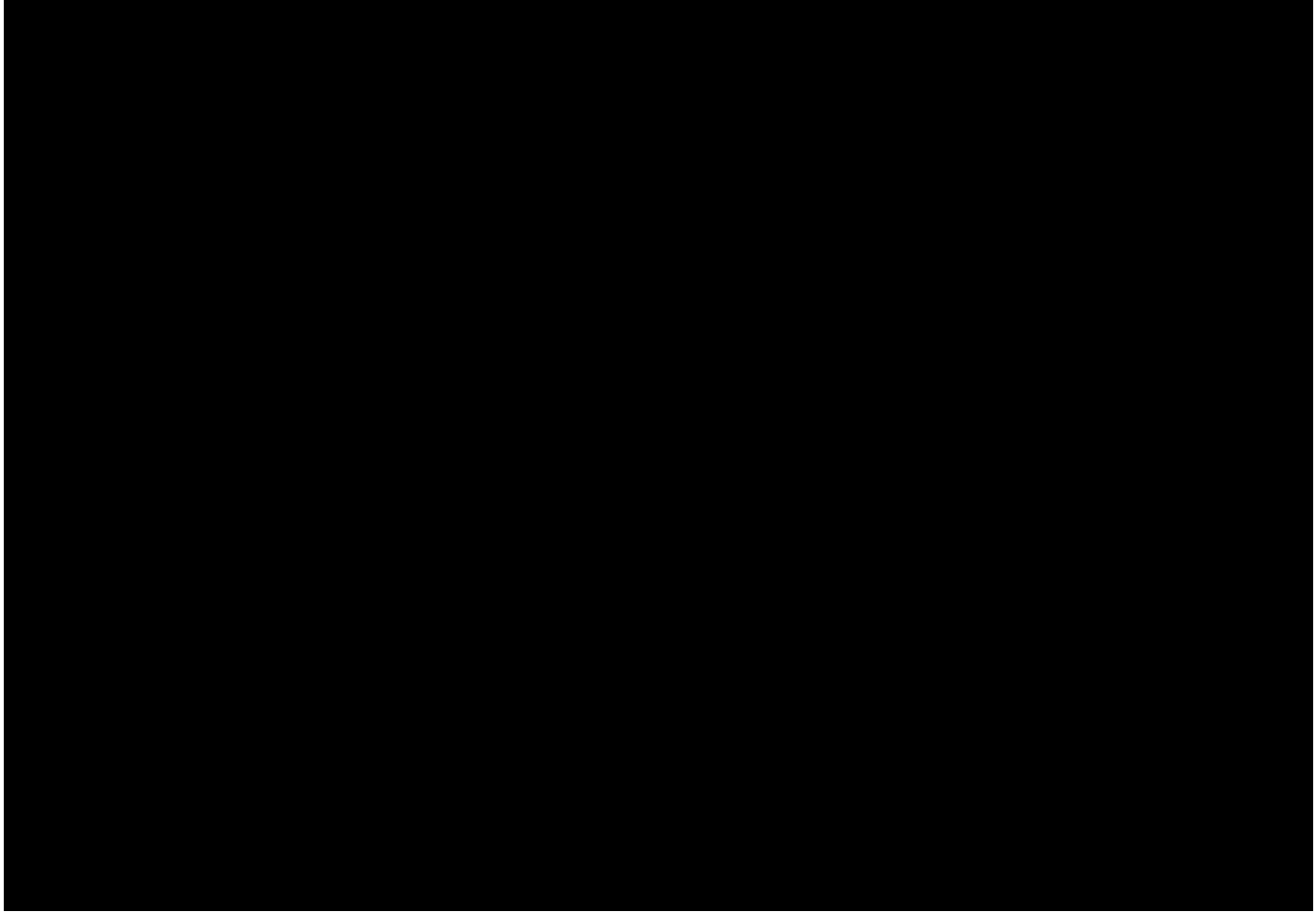
Dilli ve Dilsiz Kaval

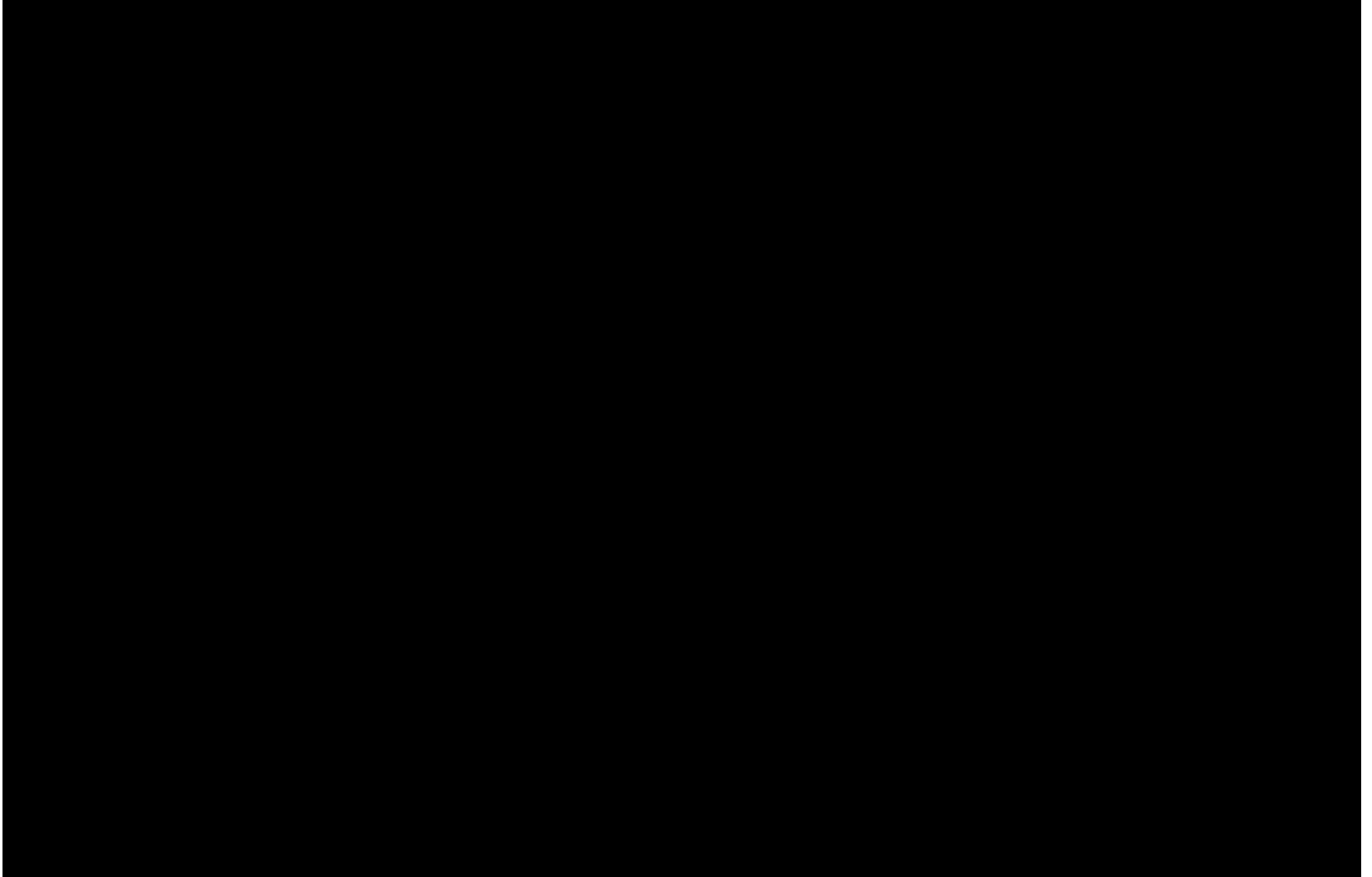
Dilli Kaval (düdük)

Dilli Kaval

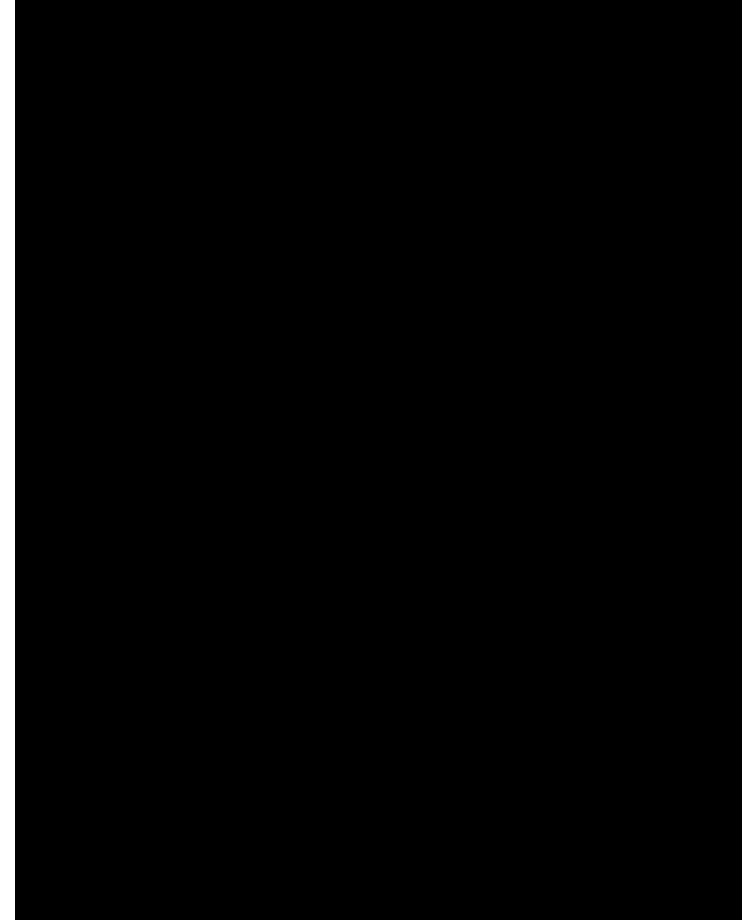

Dilsiz Kaval

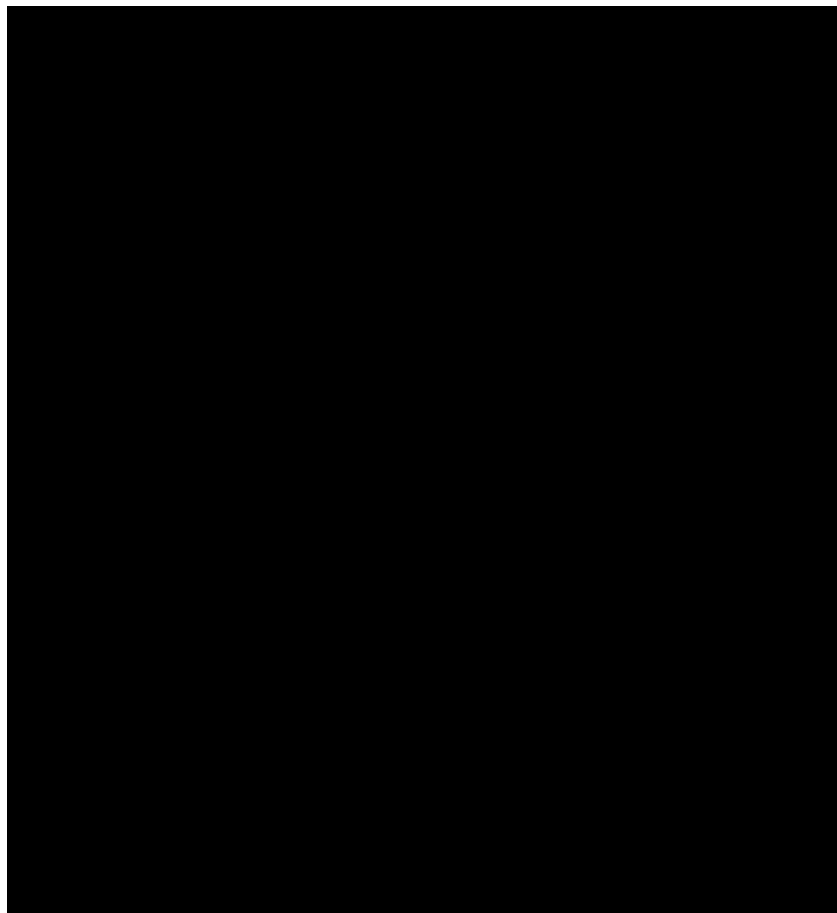

Kopuz İklığ

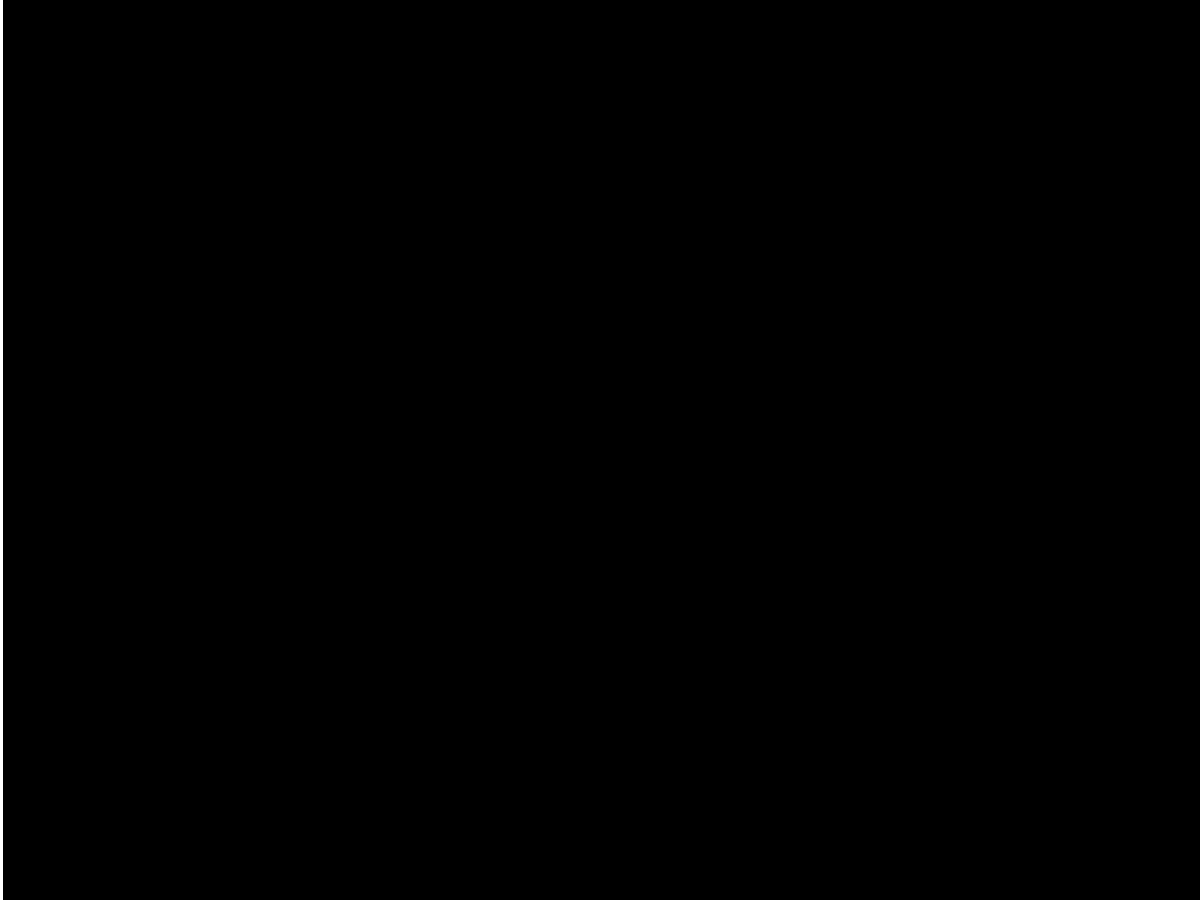
- İklığ, yaylı sazlarımızın en eskisidir. Yarım hindistan cevizi veya su kabağının kesik yüzüne geçirilen bir deriden, üst tarafına takılmış bir kol ile alt tarafına takılmış bir deriden ibarettir.

Kemane

Rebab/Rubbaba

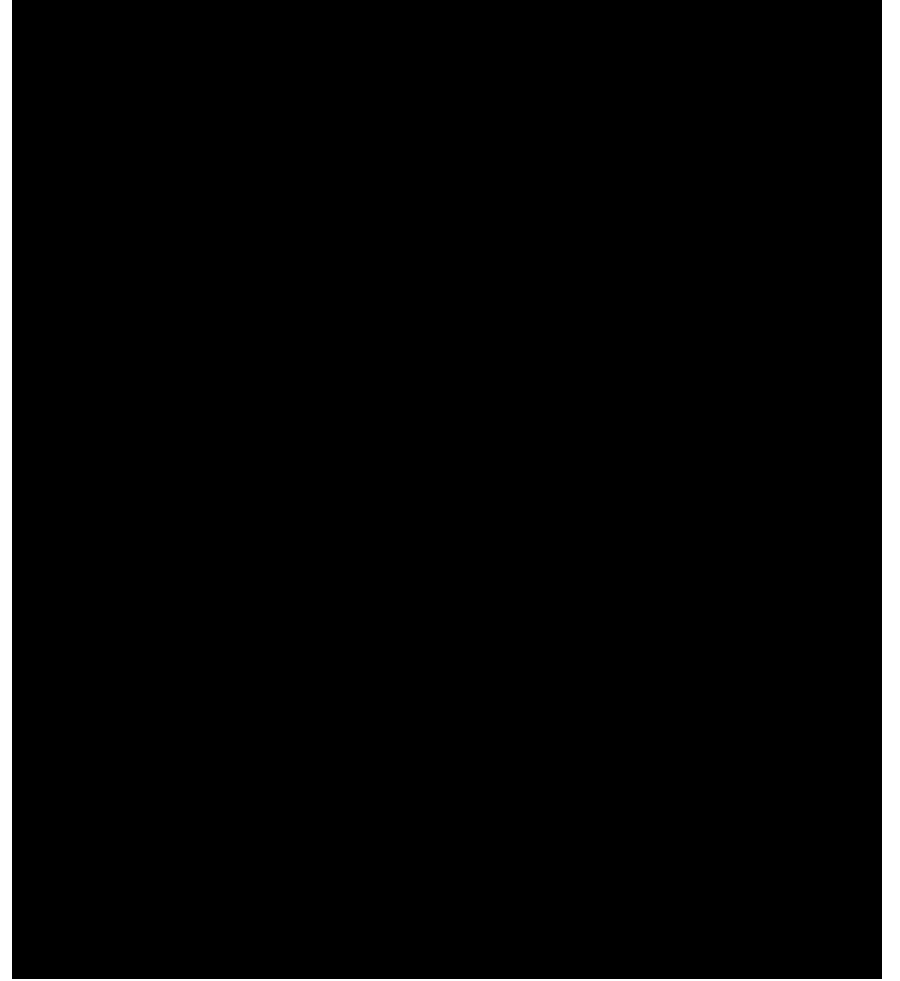

Güneydoğu konar-göçerlerine ait bir sazdır.

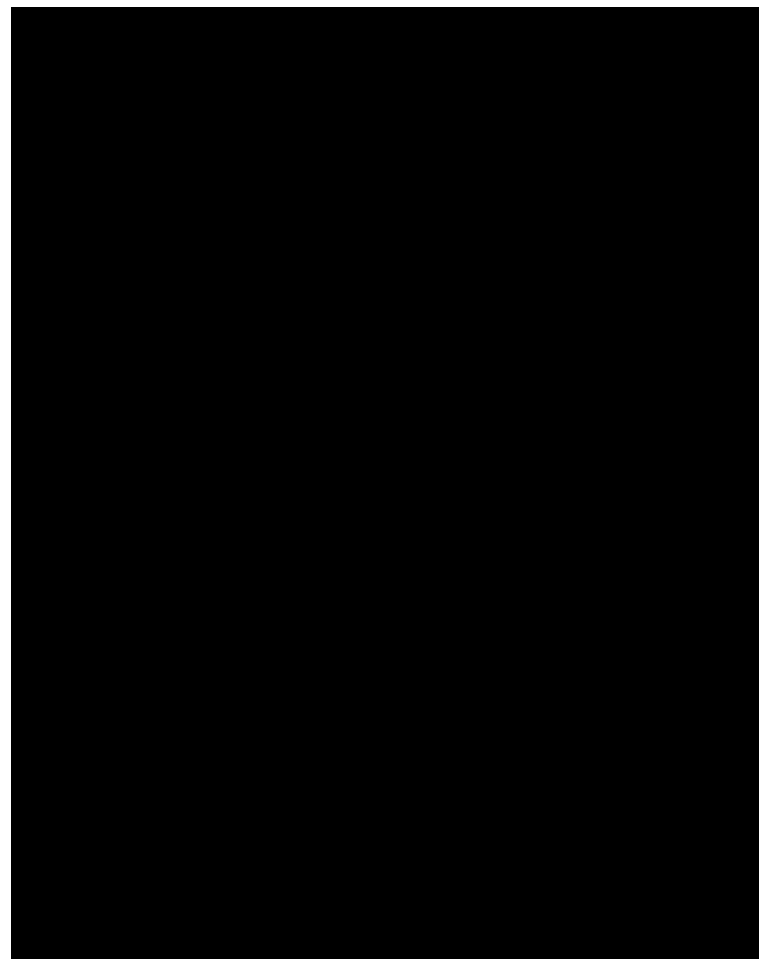
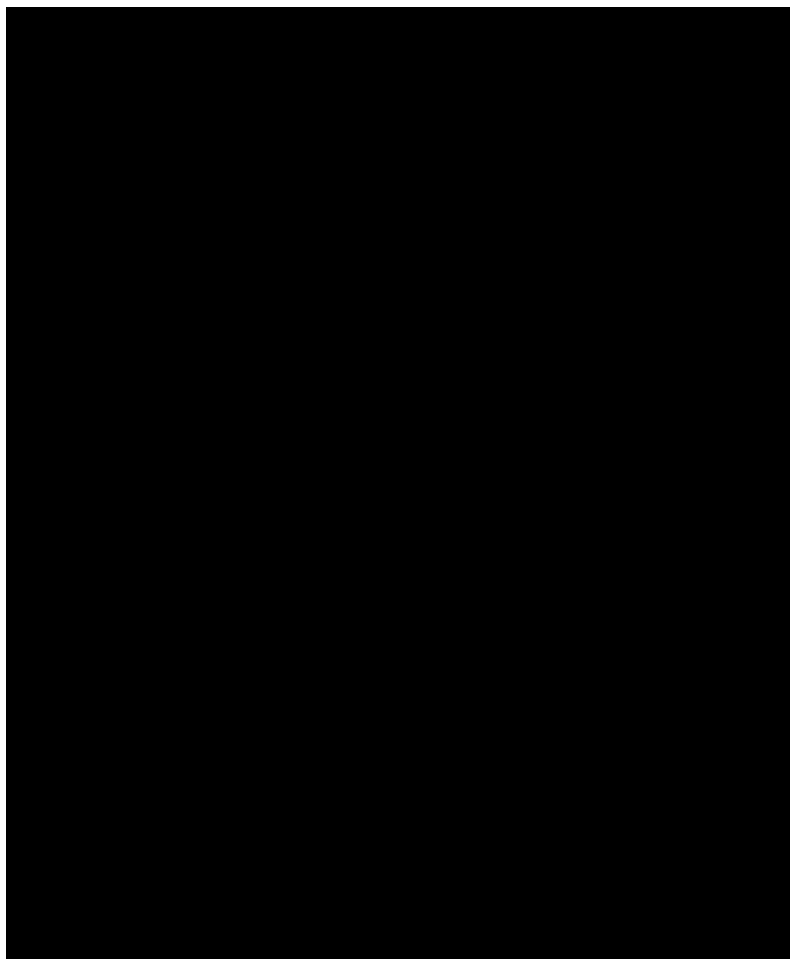
Sipsi

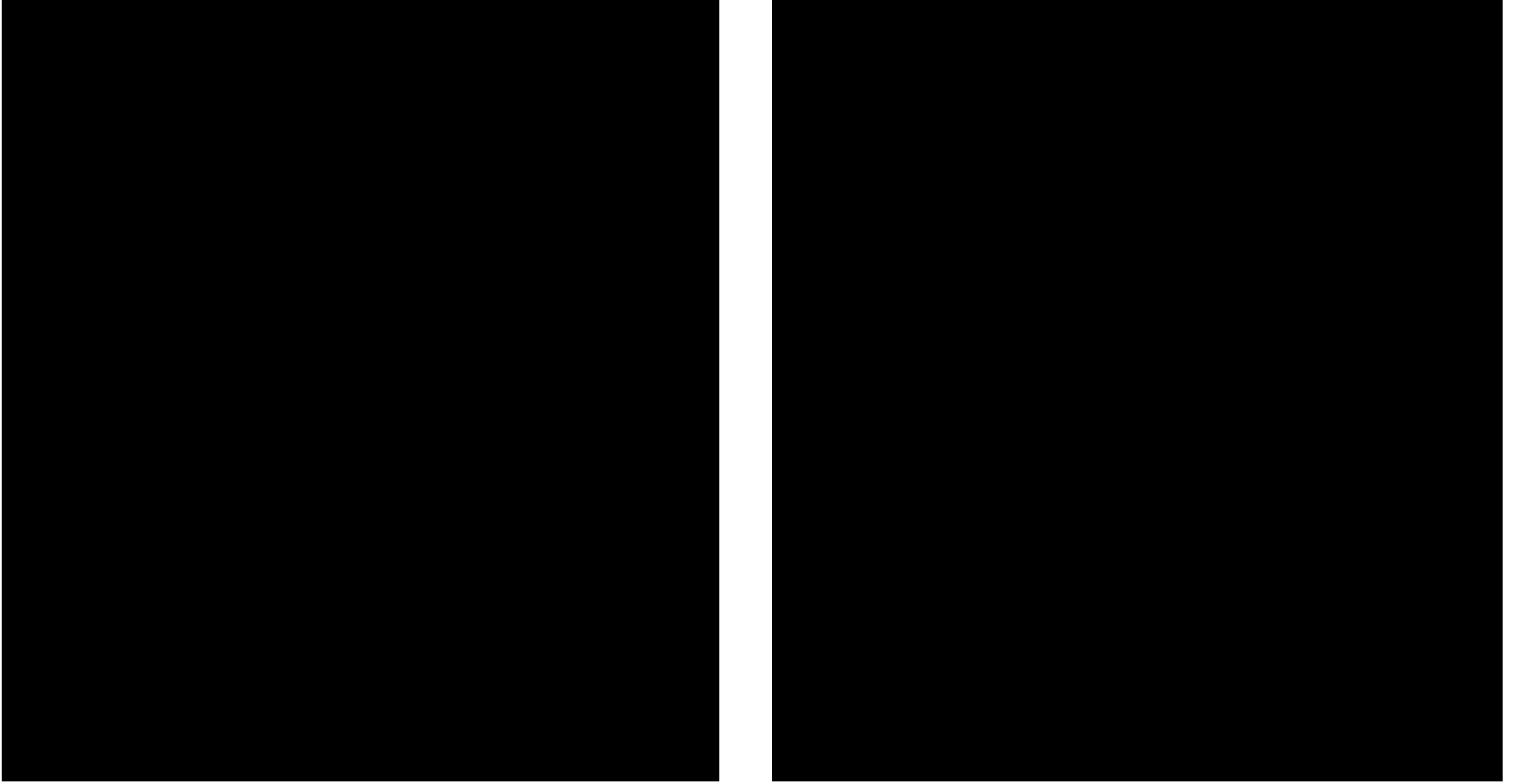
Ege ve Güneybatı
Anadolu'nun yaygın bir
halk çalgısıdır. 17-18 cm.
boyunda kesilmiş bir su
kamışı ile ağzına takılan bir
“cuk cuk”tan ibaretir.

Mey-Balaban

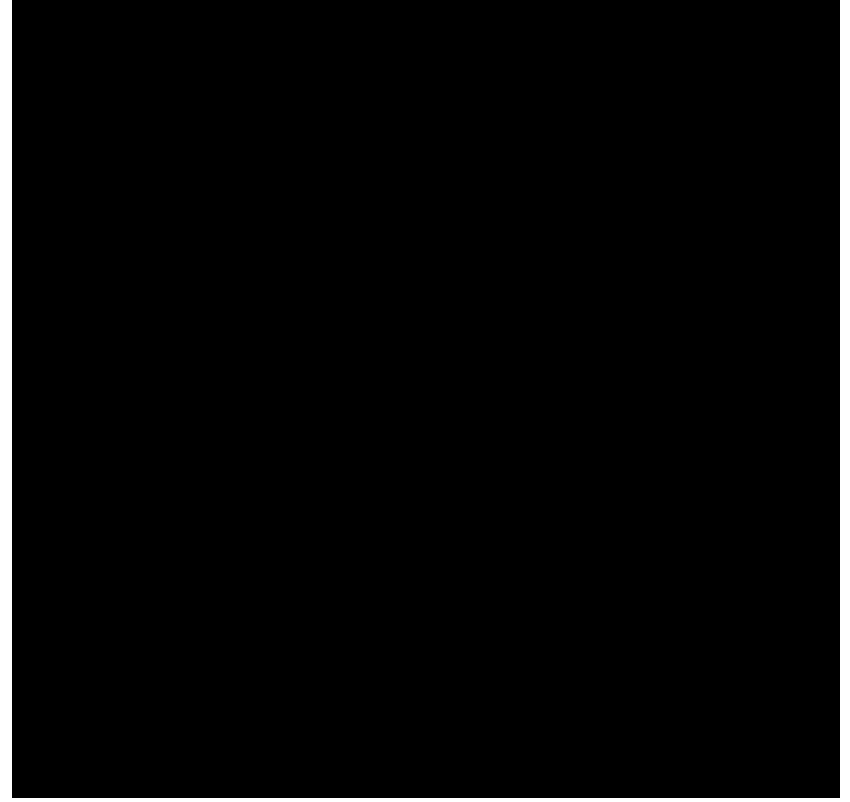
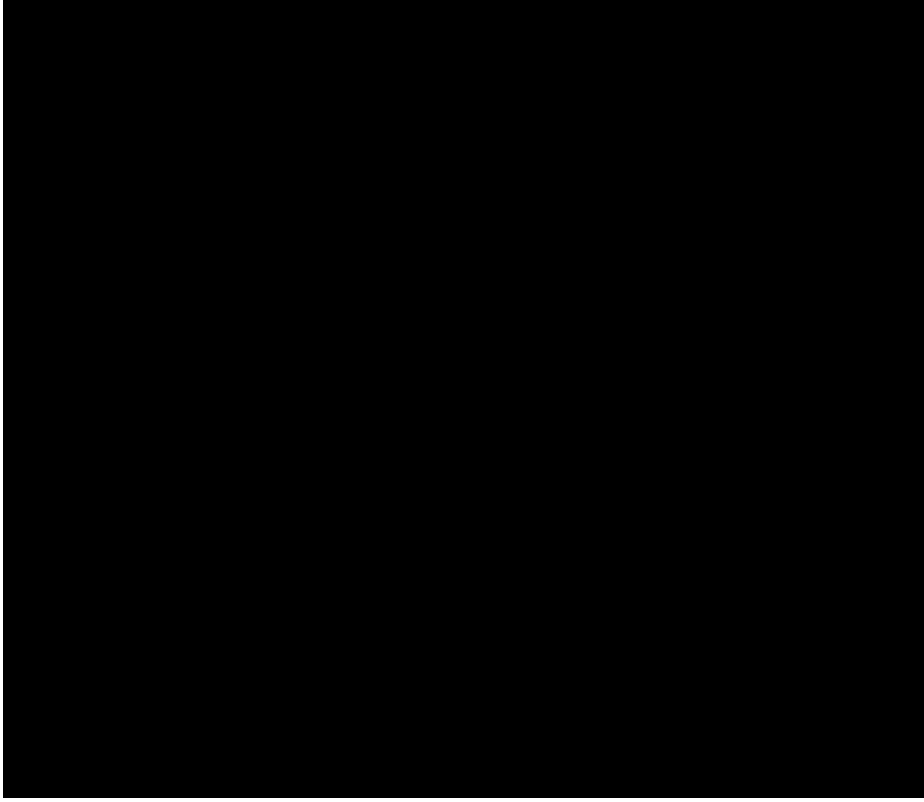

Zurna

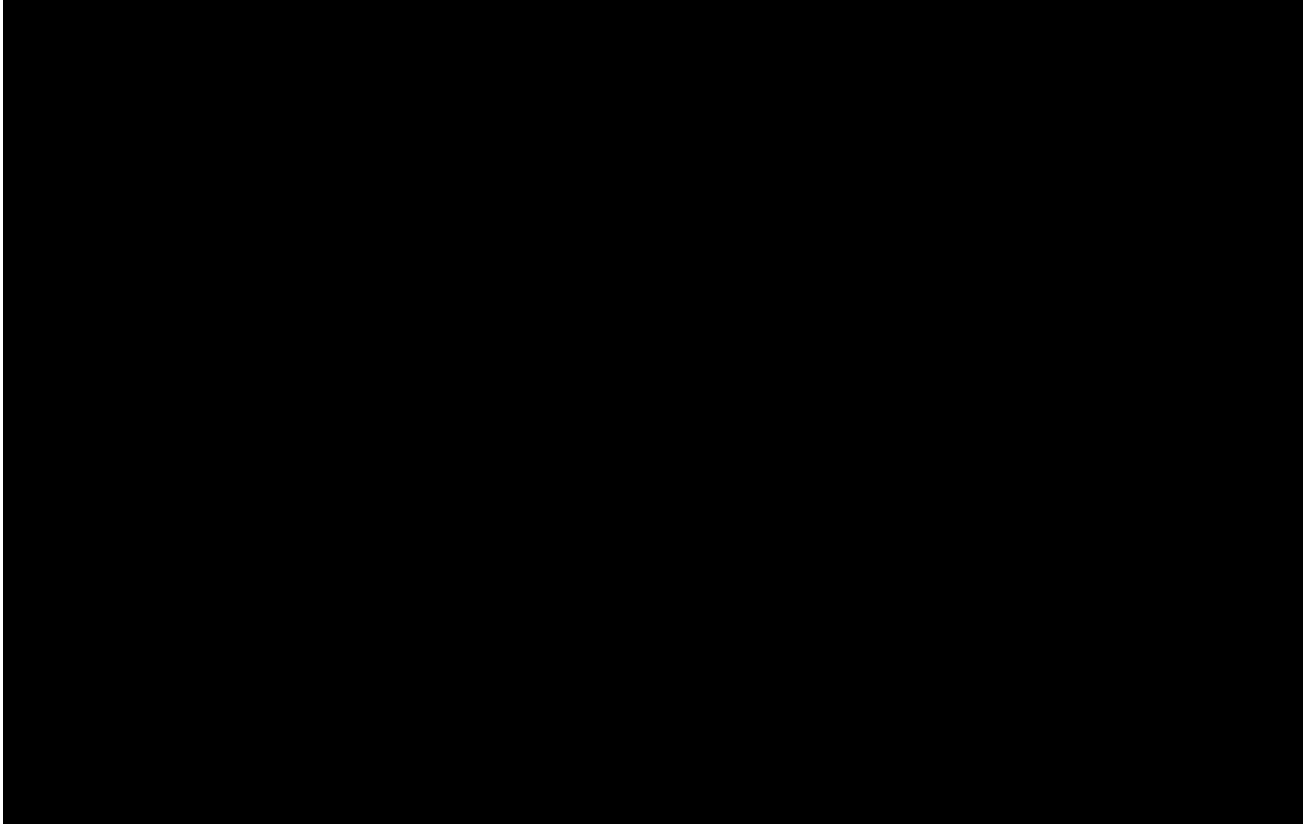
Kaba, orta ve cura olmak üzere üç boy zurna mevcuttur.

Karadeniz Kemenesi

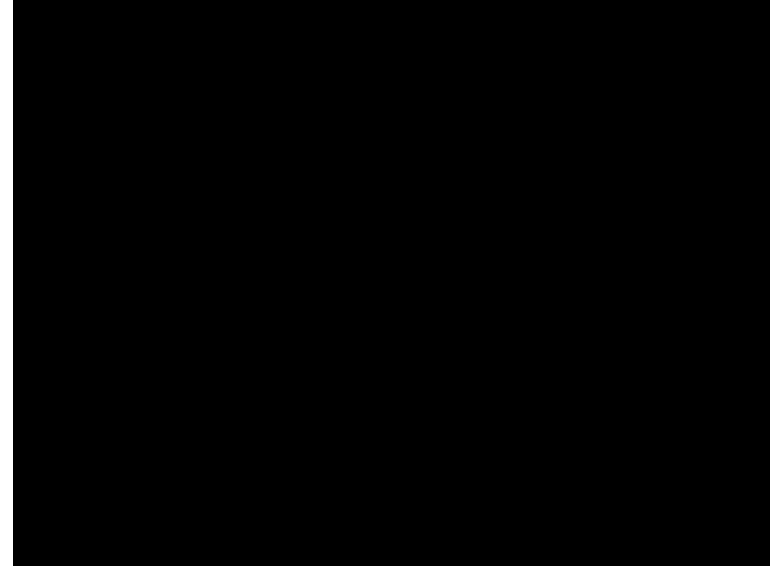
Orta ve Doğu Karadeniz sahilinde yaygın olan bir algıdır. Ü veya dört telli olur. Bir de İstanbul kemenesi vardır ki armudi biçimiyle Karadeniz kemenesinden ayrılır.

Tulum

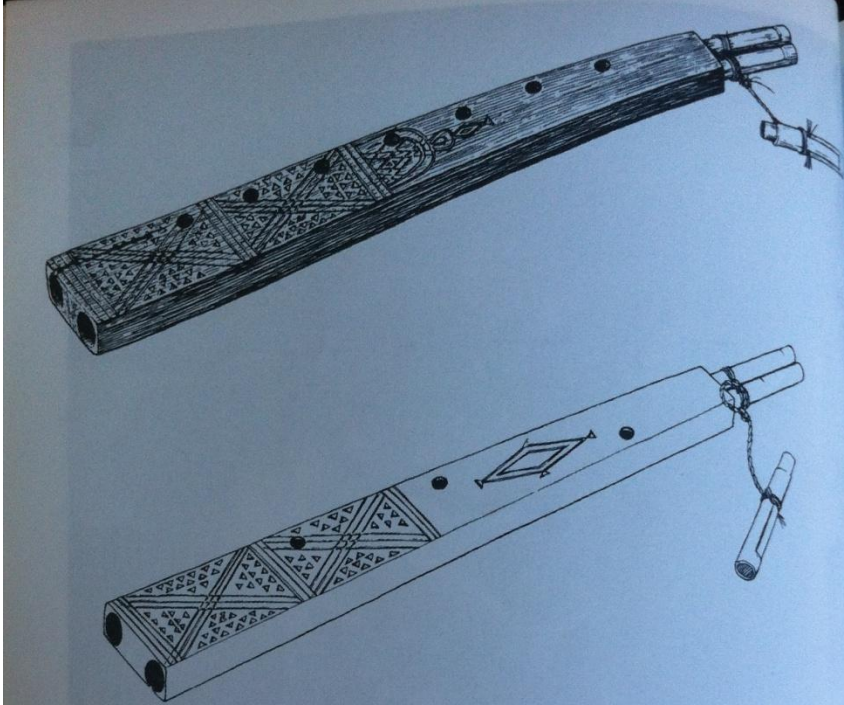
Doğu Karadeniz'in dağlık bölgelerinde çalınan bir çalgıdır.
Delinmeden ve bozulmadan çıkarılmış bir koç tulumunun boyun kısmı tıkanır, kollardan birine bir ağızlık diğerine ise bir çiftte takılır.

Çifte

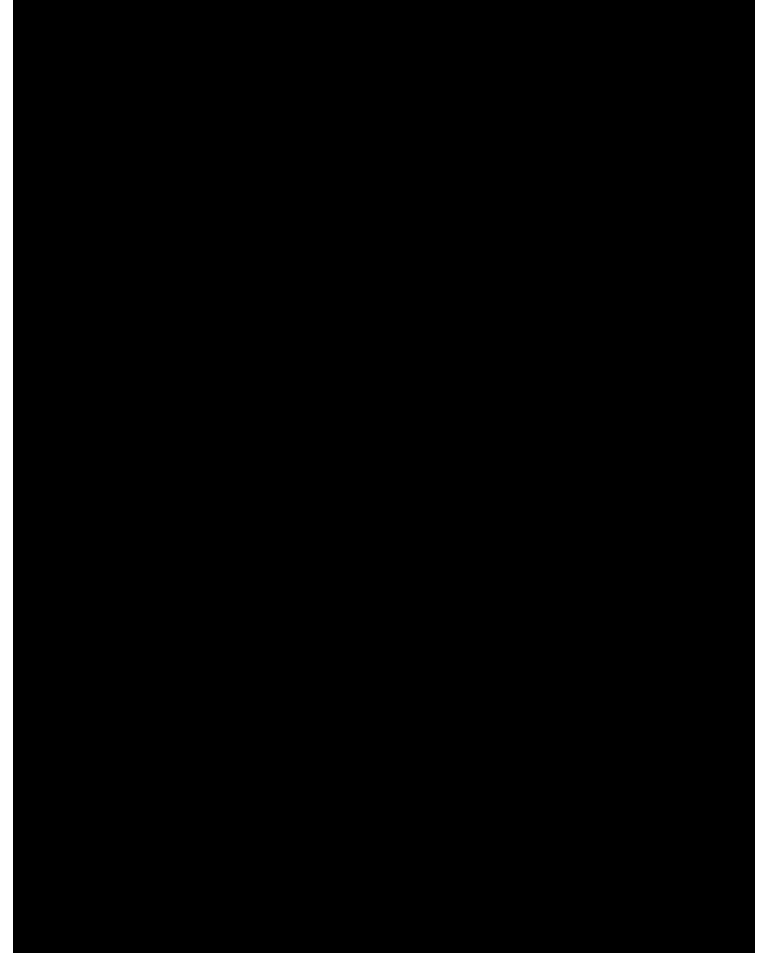

Kartalın kanat kemiğinden veya sipsi gibi su kamışından iki borunun birbirine bağlanması ve ağız kısmına bir “cuk cuk”un takılmasıyla oluşan bir çalgıdır.

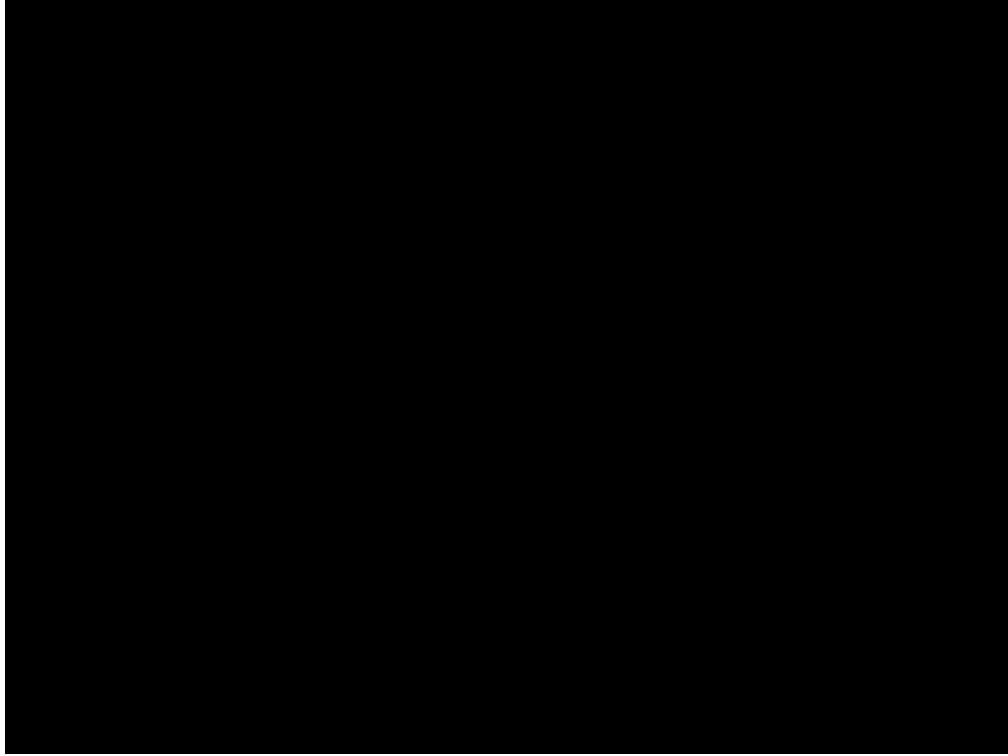
Çifte

Fotoğraf 9: Çifte'nin iki tarafının çizimle gösterilmesi.
Çizen: Inge Schmidt, Berlin.

Çığirtma veya Çıritma

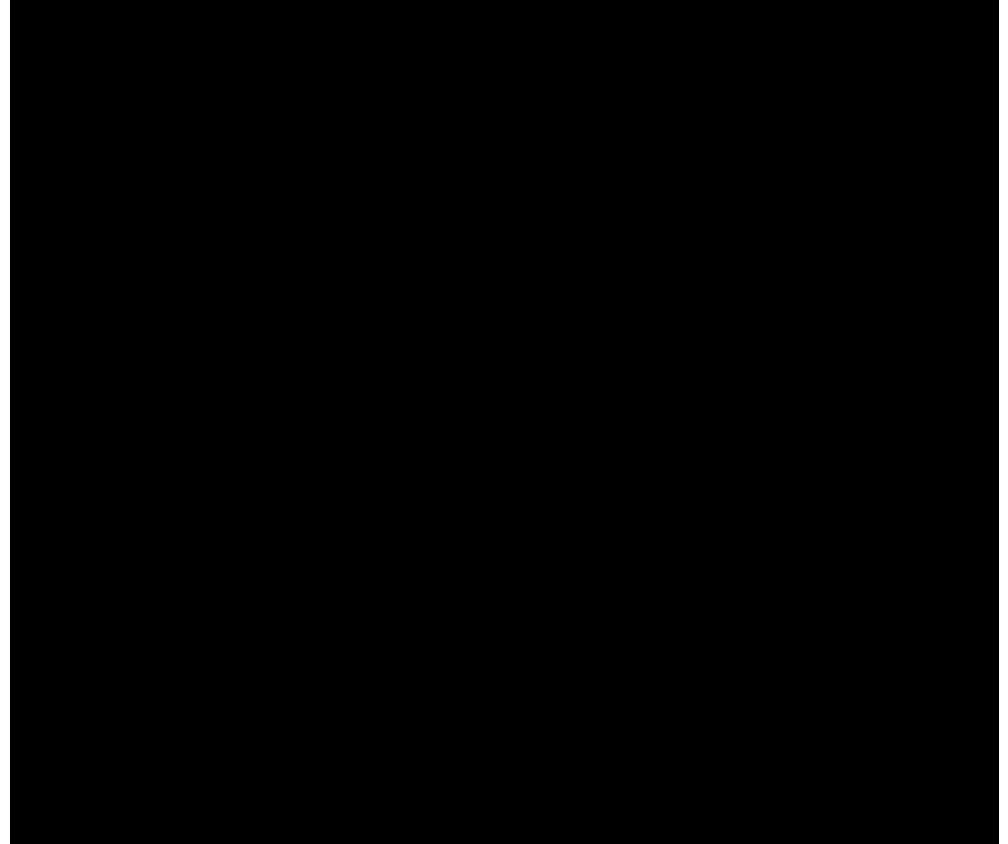

Kartalın kanat kemiğinden
yapılan 25-26 cm'lik bir
nefesli çalgıdır.

Argun veya Zambır

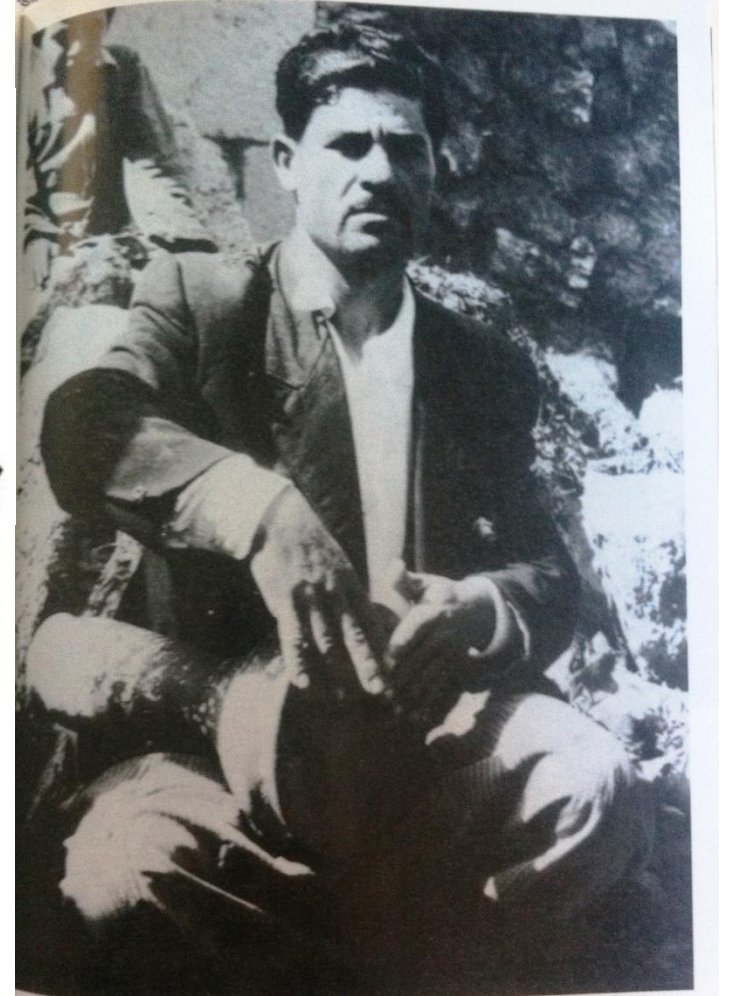

Fotoğraf 8: Antakya, Süvediy'e de argul (iki farklı uzunluktaki borudan oluşan) ve deblek çalanlar, 1963

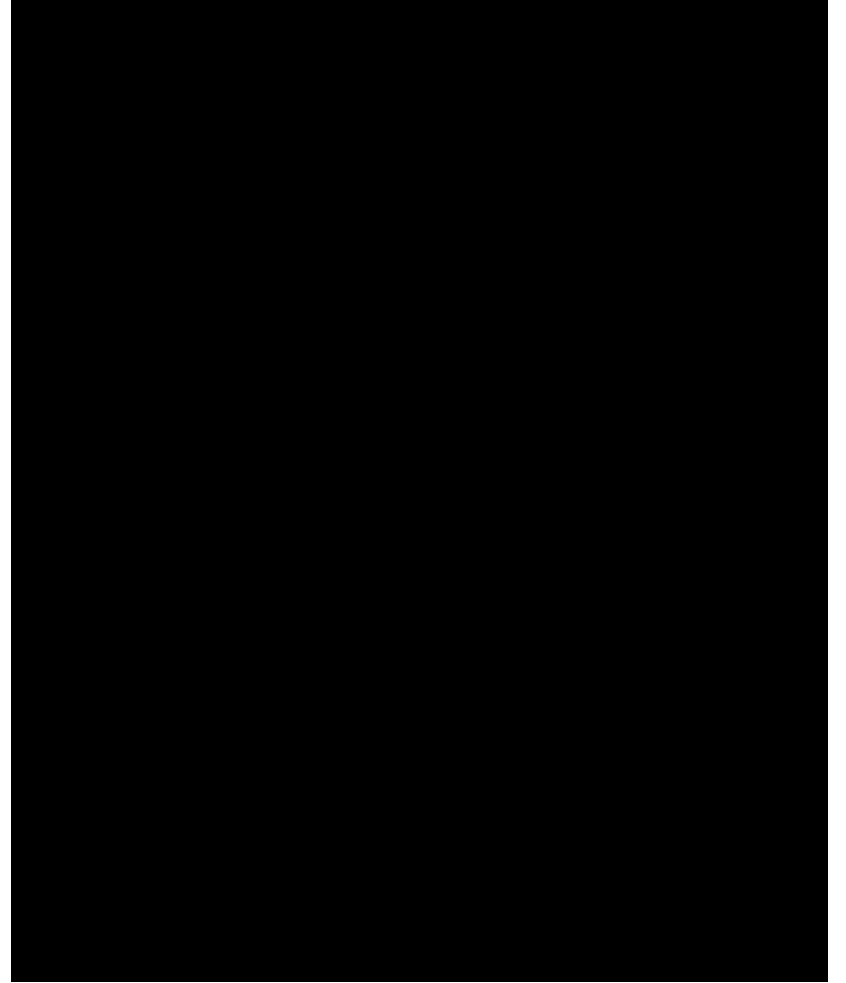
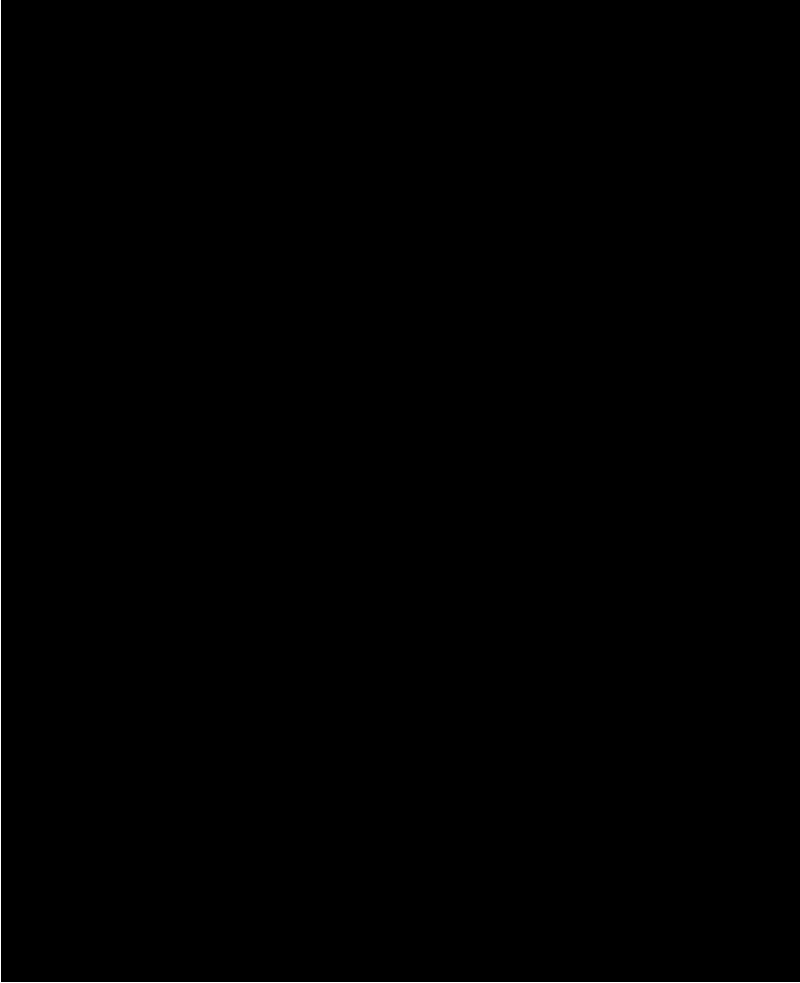
Ritim algıları

- Davul
- Dümbelek
- Kaşık
- Zilli Maşa
- Def

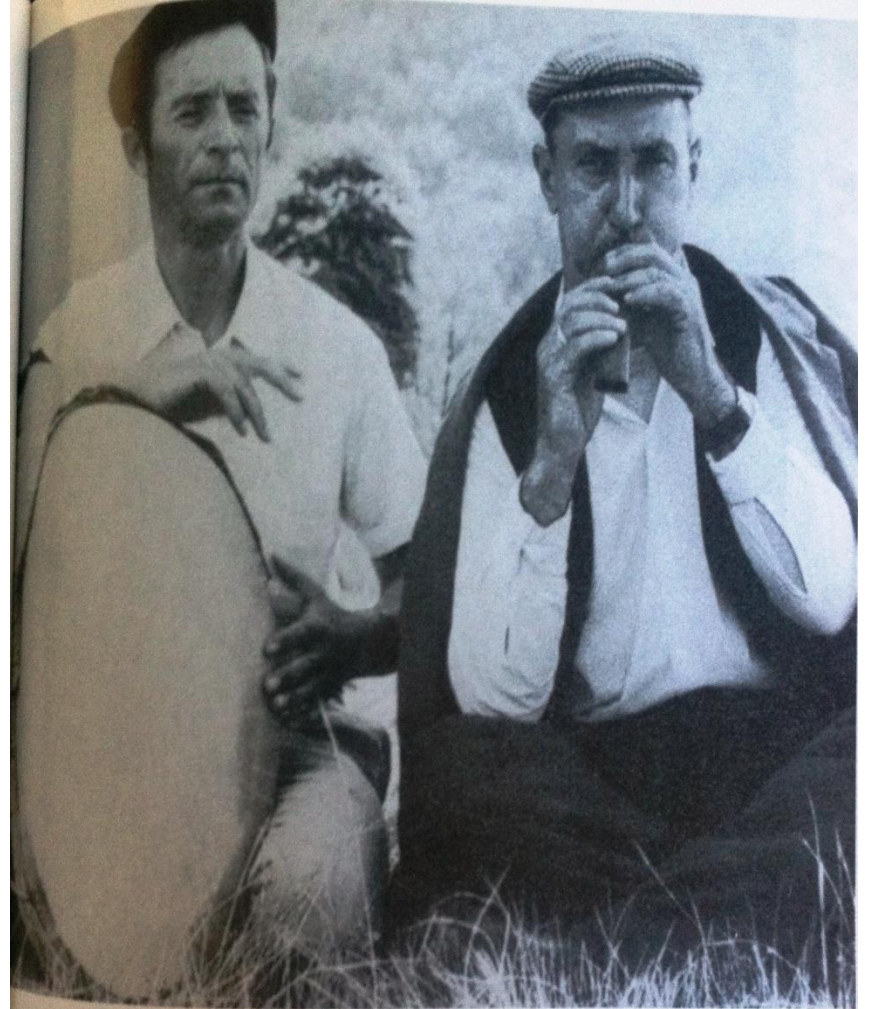
fotoğraf 10: Adana, Karataş'da deblek çalan. 1955

Tar ve Dombra

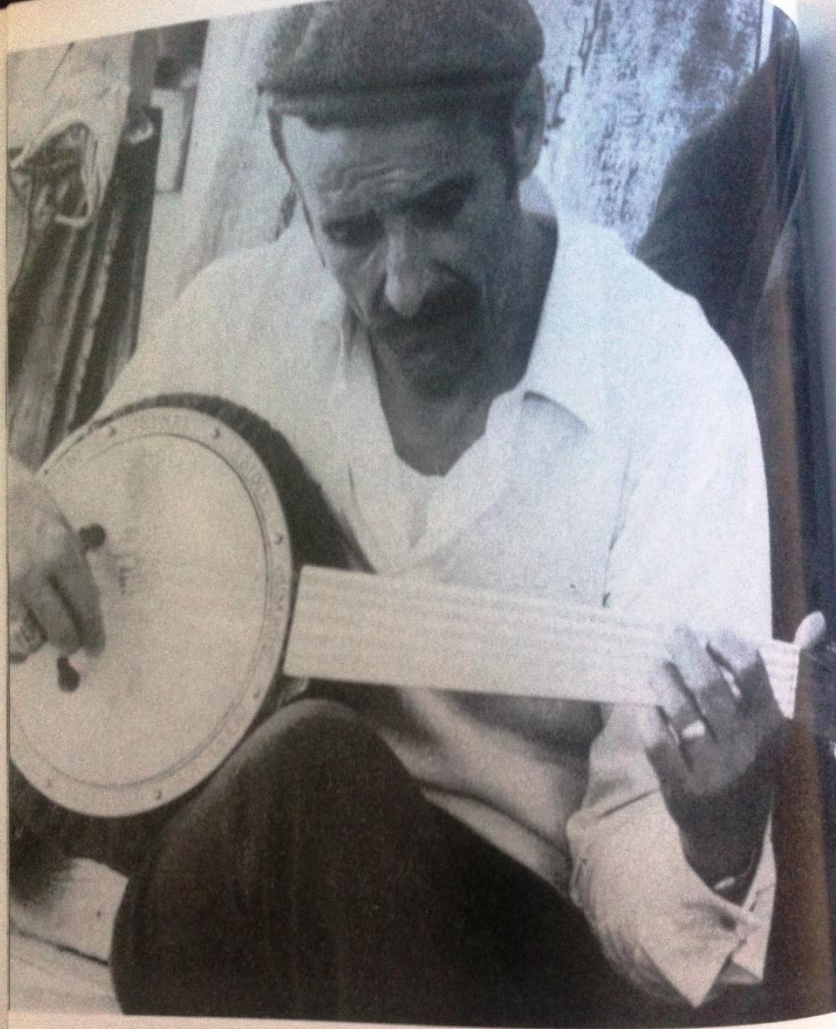

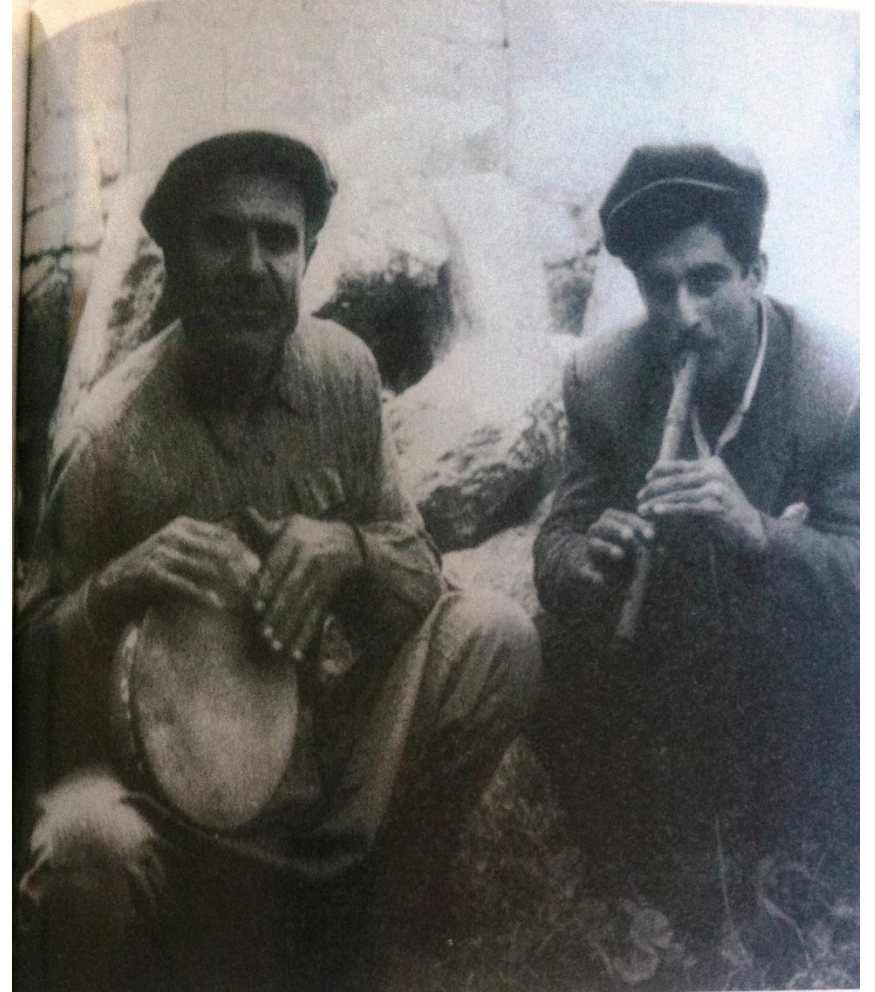
Fotoğraf 2: Denizli'de bir deve greŖi ncesi Davul - zurna alanlar (kaba zurna). 1971

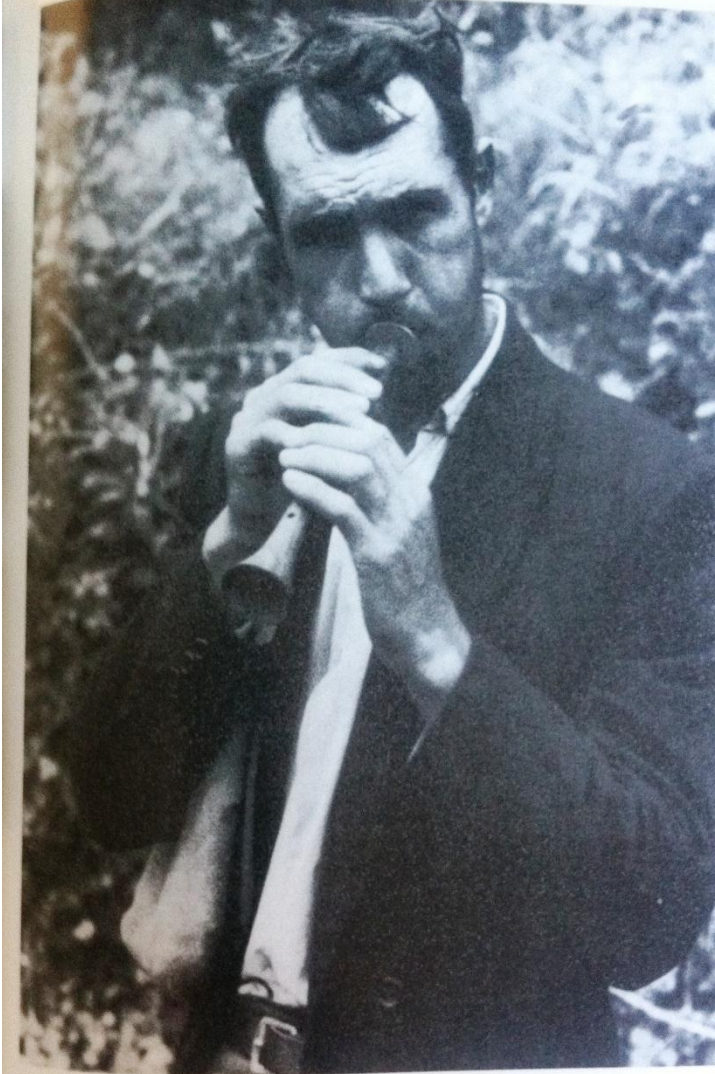
Fotoğraf 7: Batı Karadeniz'de, Ereğli'de ifte ve davul çalanlar. 1972

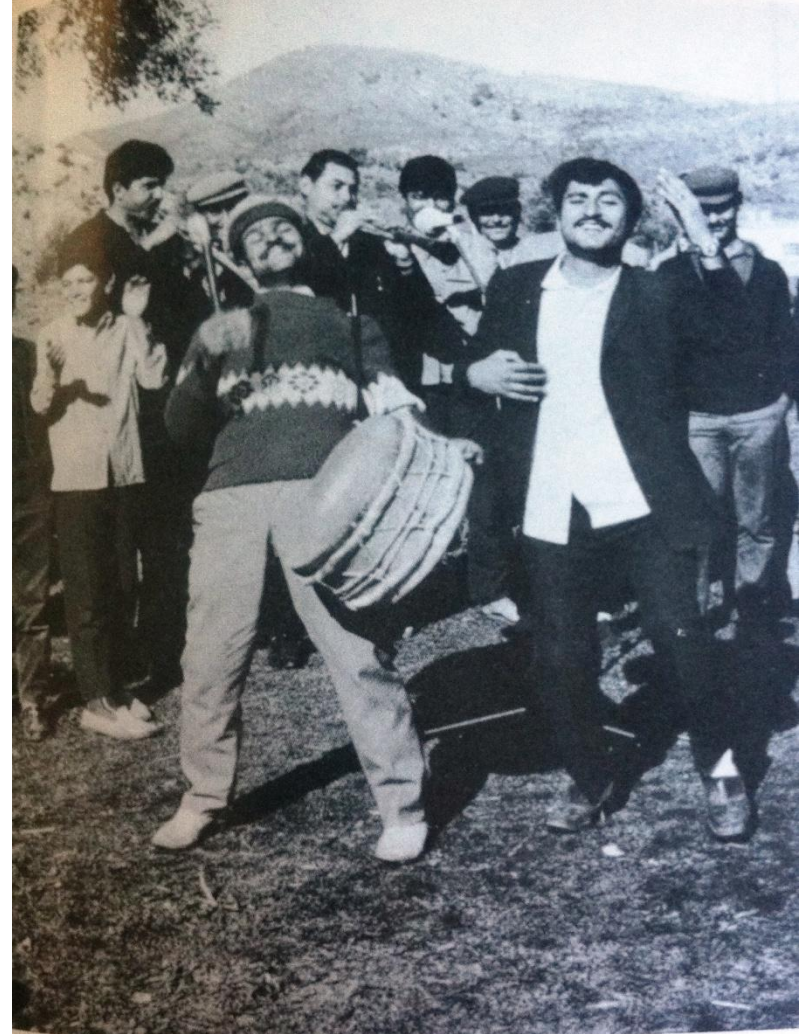
Fotoğraf 24: Akçakoca ile Ereğli arasında, Alaplı'da cümbüş çalan. 1972

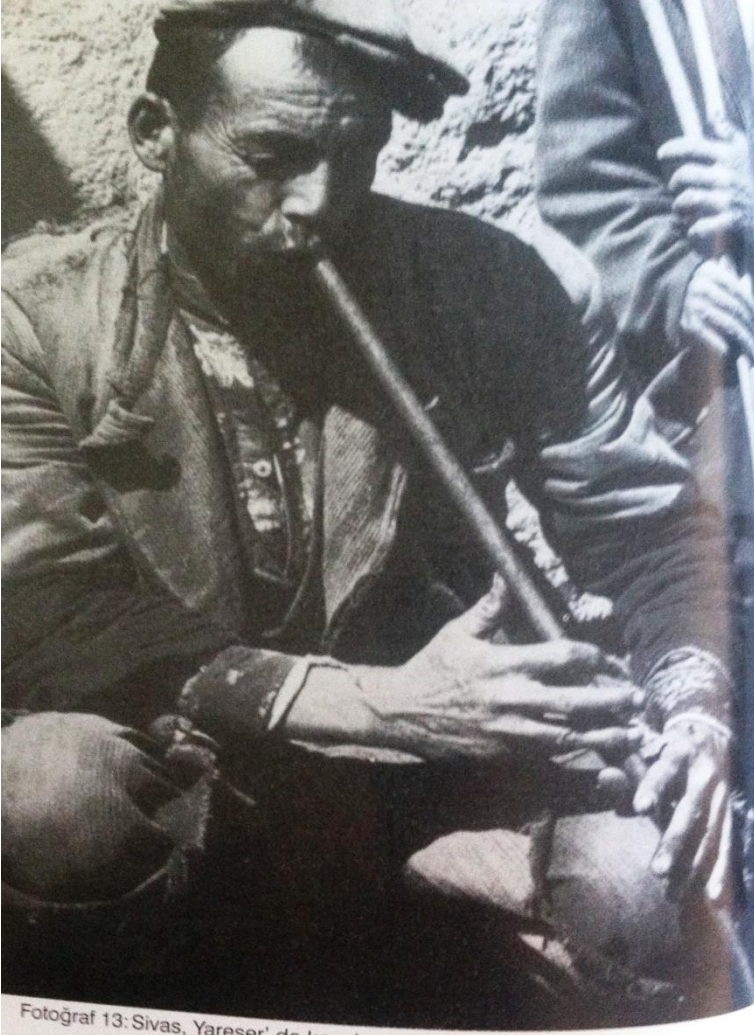
Fotoğraf 12: Adana, Karataş'da düdük ve deblek çalanlar. 1955

Fotoğraf 3: Doğu Karadeniz kıyılarında, Trabzon'nun güneyinde, Maçka'da bir zurnacı (cura zurna).

Fotoğraf 1: Davul ve zurna çalanlar (2 zurna) Milas, Dibekdere, güneybatı Türkiye. 1968

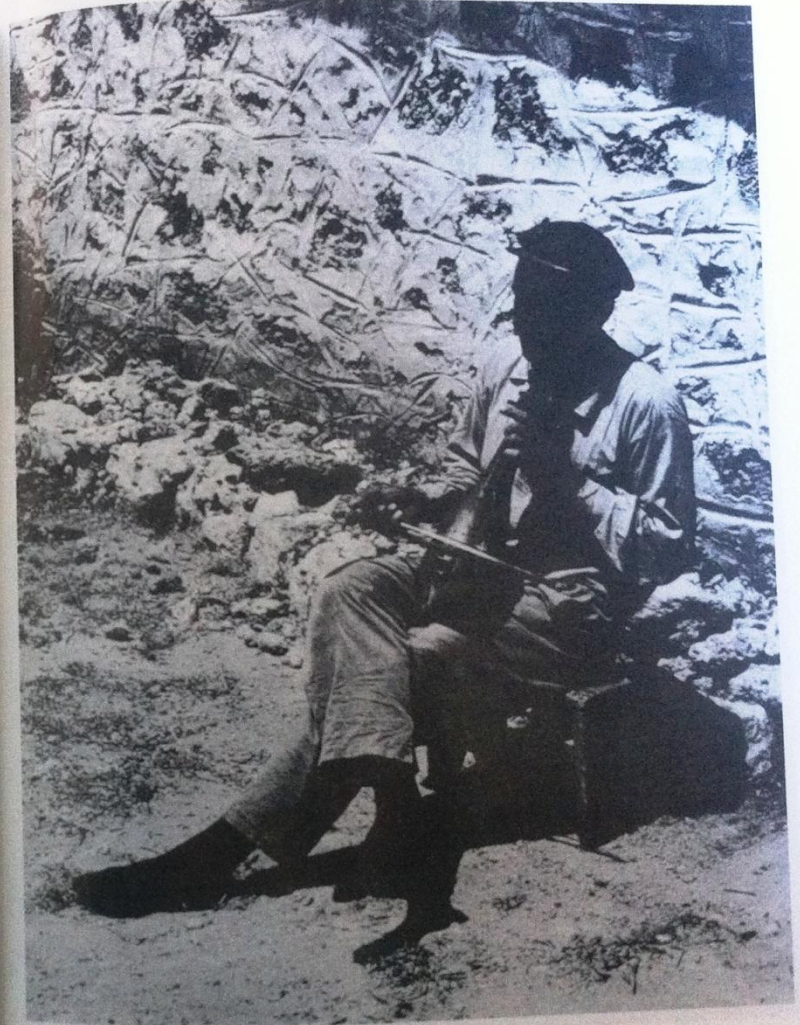
Fotoğraf 13: Sivas, Yareser' de kaval çalan. 1963

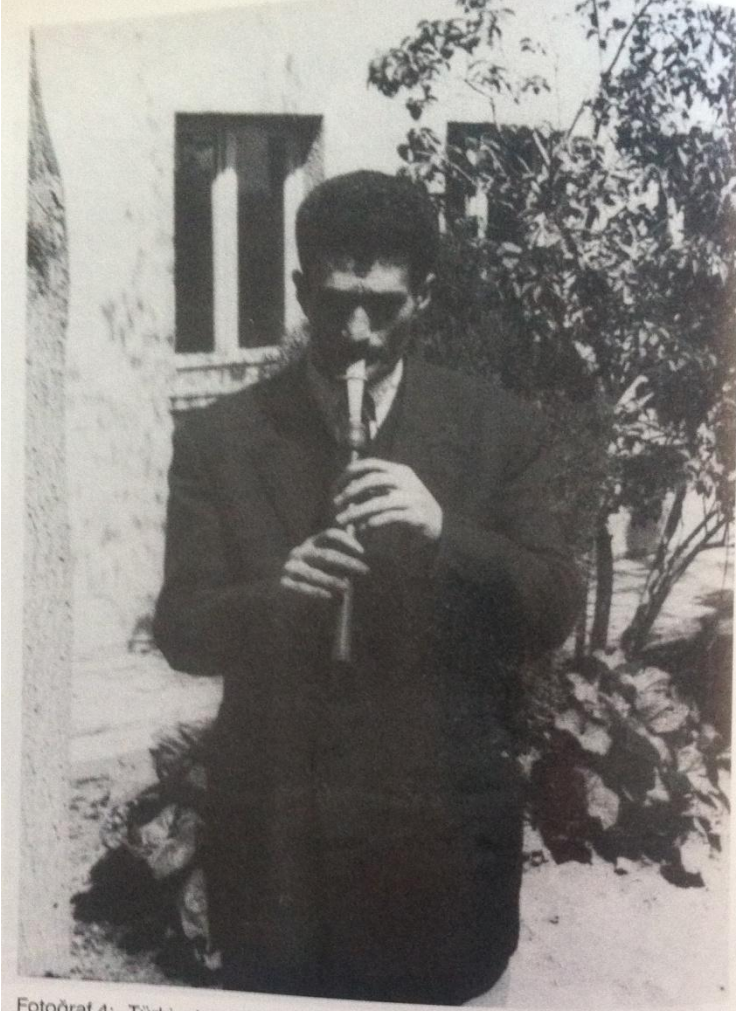
Fotoğraf 5: Trakya Bölgesi'nde, Çatalca'da klarinet ve davul çalanlar. 1972

Fotoğraf 15: Doğu Karadeniz kıyılarında, Pazar'da kemençe çalan. 1963

Fotoğraf 16: Antalya, Yeniköy'de kemane çalan. 1971

Fotoğraf 4: Türkiye'nin doğusunda, Erzurum'da mey çalan. 1955

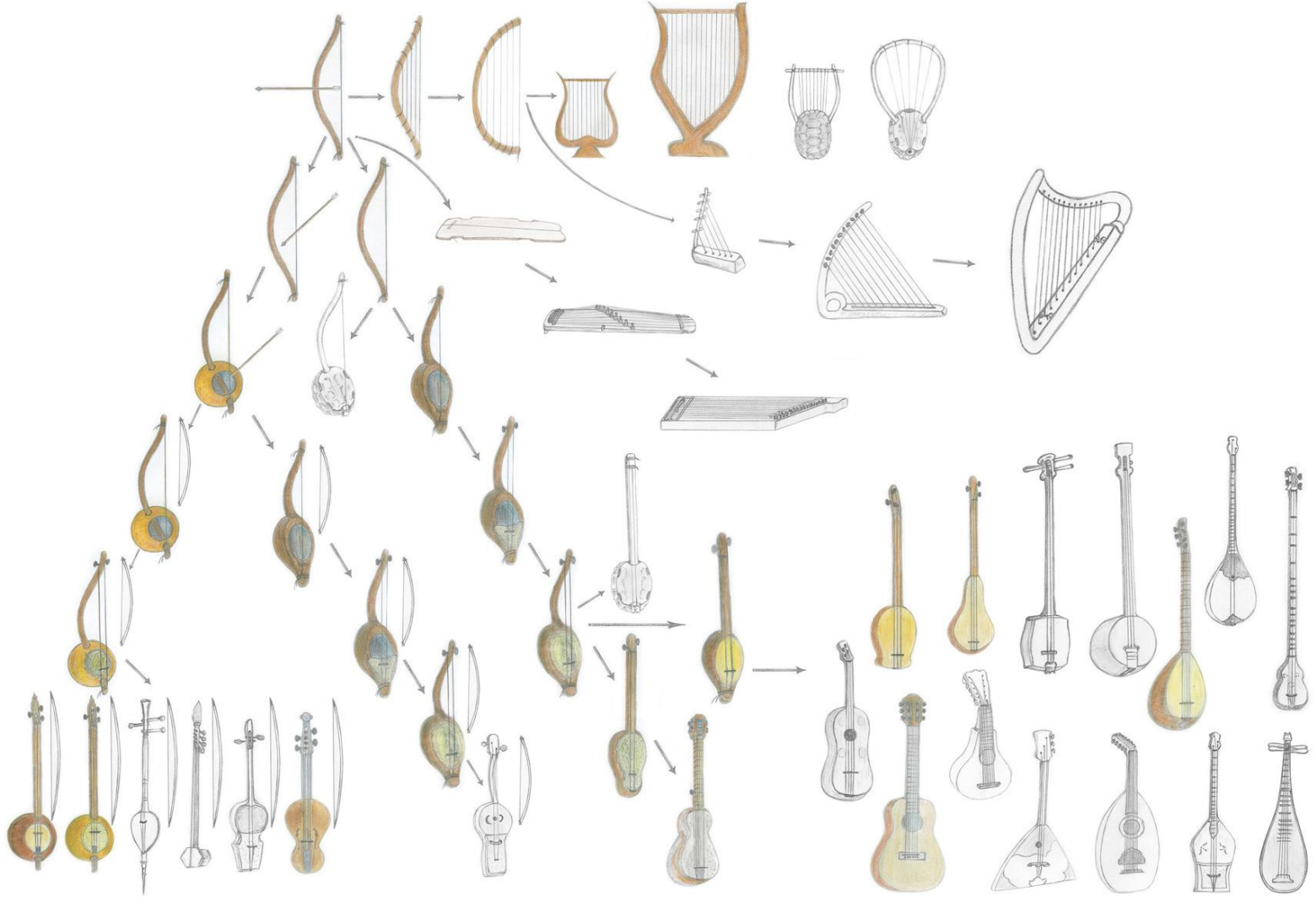
Fotoğraf 6: Türkiye'nin doğusunda, Van ile Doğubayazıt arasında bir otlakta tulum çalan. 1983

Fotoğraf 25: Siliğe, Ayaş'da kemane, klarinet ve elle çalınan davuldan oluşmuş müzisyen grubu. 1956

Çalgıların Evrimi

Türk Halk Müziği'nde Türler

- Genel olarak türkü
- Müstezad
- Zeybek
- Maya
- Bozlak
- Gurbet
- Barak

- Hoyrat
- Divan
- Güvende takımı
- Barana takımı
- Müzikli öykü

Genel Anlamda Türkü

- Daha çok hece vezni, az da olsa aruz vezni ile yazılmış Türk Halk Edebiyatı'na ait sözlerin genel olarak, basit ve kolayca anlaşılabilir bir ezgilendirme sonucu ortaya çıkan müzikal yapı.

Sözel İçeriklerine Türküler

- **Koçaklama:** kahramanlık, yiğitlik türküleri.
- **Ağıt:** acının veya ölümün ardından yakılan türküler.
- **Alkış:** dua içeren türkülerdir.
- **Kargış/ilenç:** beddua içeren türkülerdir.
- **Satirik:** komik olaylar içeren türkülerdir.
- **İş:** çalışma konularını içeren türkülerdir.
- **Eşkîya:** eşkıyalığı konu edinen türkülerdir.
- **Güzelleme:** güzellik konularını işleyen türkülerdir.

Sözel Türlerine Göre Türküler

- Mani
- Koşma
- Semai
- Varsağı
- Destan
- Divan
- Kalenderi
- Tecnis

Mani

- Arapça'daki “ma'nâ” Türkçe'de Mani'ye dönüşmüştür.
- Genellikle dört dize üzerine kurulmakta ve çoğunlukla yedili hece ölçüsüyle yazılmaktadır.
- Uyak düzeni; *aaba*, bazı durumlarda *aaab* ve *abcb* olabilir.
- Çeşitleri: düz, cinaslı, ayaklı, yedekli, konuşmalı, dedim-dedili maniler.

Al Yazmanın Oyası (Muğla)

Al yazmanın oyası
Alnıma vurdu boyası
Alicem diye kandırdı
Allah'ından bulası

Gel geliver yarım
Aralıkta diz çöküver yarım

Kaleden indim yayan
Mendilim dolu payam
Yar üstüne yar sevmiş
Dayan yüreğim dayan

Gel geliver yarım
Aralıkta diz çöküver yarım

Kalenin gedikleri
Şekerdir yedikleri
Hiç aklımdan gitmiyor
Yarimin dedikleri

Gel geliver yarım
Aralıkta diz çöküver yarım

Koşma

- Mani dışındaki halk şiirinin bütün türlerinde kullanılan ana biçimdir.
- Dörtlüklerle yazılır. Hece ölçüsü $6+5=11$ veya $4+4+3=11$ 'lidir.
- Gelenekte şiirsel yapının bestelenmiş haline “koşma” denilmekte.
- Dört çeşit uyak örgüsü mevcut.

1. abab-cccb-dddb-eeeb-fffb
2. abcb- dddb-eeeb-fffb-gggb
3. aaab-cccb-dddb-eeeb-fffb
4. Aaaa-bbba-ccca-ddda-eeea

- Çeşitleri: düz, ayaklı, musammat (iç uyaklı), zincirbend, yedekli koşma.

Ervah-ı Ezelden

Ervah-ı ezelde levh-i kalemde
Şu benim bahtımı kara yazmışlar
Bilirim güldürmez devri-i alemde
Bir günümü yüzbin zara yazmışlar

Arif bilir aşk ehlinin halini
Kaldırır gönlünde kil-ü k'âlini
Herkes dosta vermiş arzu halini
Benimkini ürüzgara yazmışlar

Olaydı dünyada ikbalim yaver
El etse sevdiğim acep el neder
Bilmem tecelli mi yoksa ki kader
Beni bir vefasız yare yazmışlar

Yazanlar Leyla'nın mecnun kitabın
Sümmani'yi bir kenara yazmışlar

Semai

- Halk şiirinde hecenin sekizli ölçüsü ile koşma biçiminde tertip edilip ezgi ile icra edilen bir edebi yapı.

Ala gözlü benli dilber

Koma beni el yerine

Altın kemerin olayım

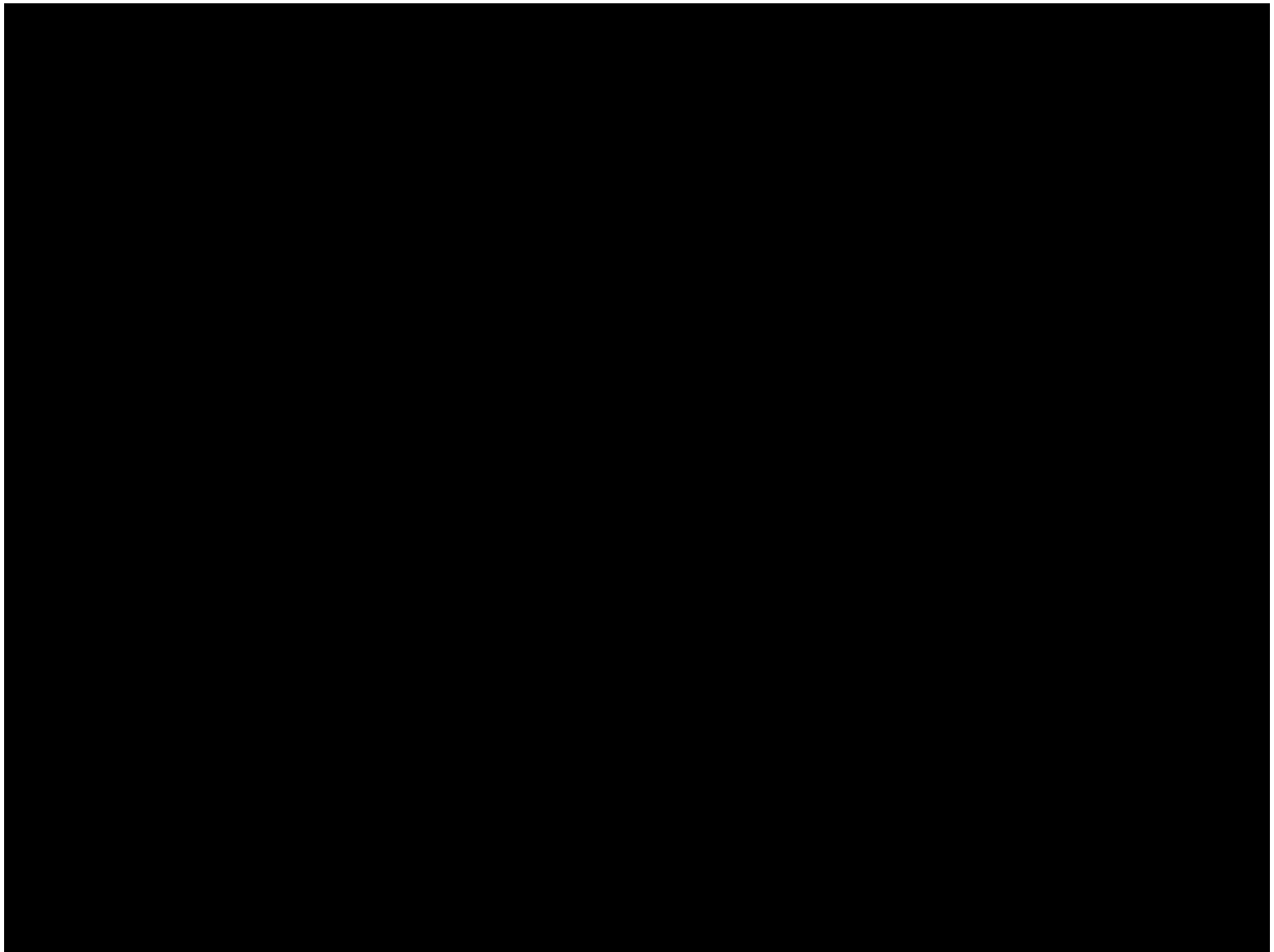
Dola beni bel yerine

- Semai terimi; Arapça “Sema” yani işitme sözcüğünden türemiştir. İşitilerek öğrenilen anlamı taşır.

- Divan şiirinin etkisinde kalmış halk edebiyatı ürünlerinde arzu ölçülü semai yapılar mevcut.
- *Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün/ Mefâîlün*
- Bu aruz kalıbı ile söylenen semailer hece ölçüsünün 8+8=16'lı kalıbına tekabül eder.
- Aruzla yazılmış semailer; *gazel, murabba, muhammes ve müseddes* biçimlerinde olabilir.

Varsağı

- Güney Anadolu'daki Varsak boyuna ait bir nazım türü.
- Uyak düzeni olarak Koşma; biçim olarak Semai'nin aynısıdır.
- Ayrıştıran tek fark söyleyiş biçimlerindeki “yürü bre yalan dünya!”, “bre ağalar bre beyler!”, “behey ala gözlü dilber!” gibi yiğitliği ifade eden söylemlerdir.

Destan

- Farsça *Dâstân*, dilimize *Destan* olarak geçmiştir.
- Aşık edebiyatında aşıkların sevgilerini, kahramanlık olaylarını, günlük olaylarla ilgili kimi durumları anlatan, biçim olarak koşma'ya benzeyen ancak dörtlük sayısı ve konu-anlatım bakımından koşma'dan ayrılan edebi bir nazım türüdür.
- Savaş, kıtlık, doğal afetler gibi toplumsal olayları konu edinmesi destanları belirleyen en önemli niteliklerdir.

Divan

- fâilâtün/fâilâtün/fâilâtün/fâilün kalıbı içindedir.
- Bazı divanlar aruzla yazılmış olmalarına rağmen 15'li hece ölçüsüne uyarken, bazıları hece ölçüsünün 8+8=16'lı kalıbına tekabül etmektedir.
- Gazel, murabba, muhammes, musammat biçimleri mevcut.
- Uyak düzenleri: aaba-ccca-ddda-eeea
- abab-cccb-dddb-eeeb
- aaab-cccb-dddb-eeeb
- aaaa-bbba-ccca-ddda

Urfa Divânı

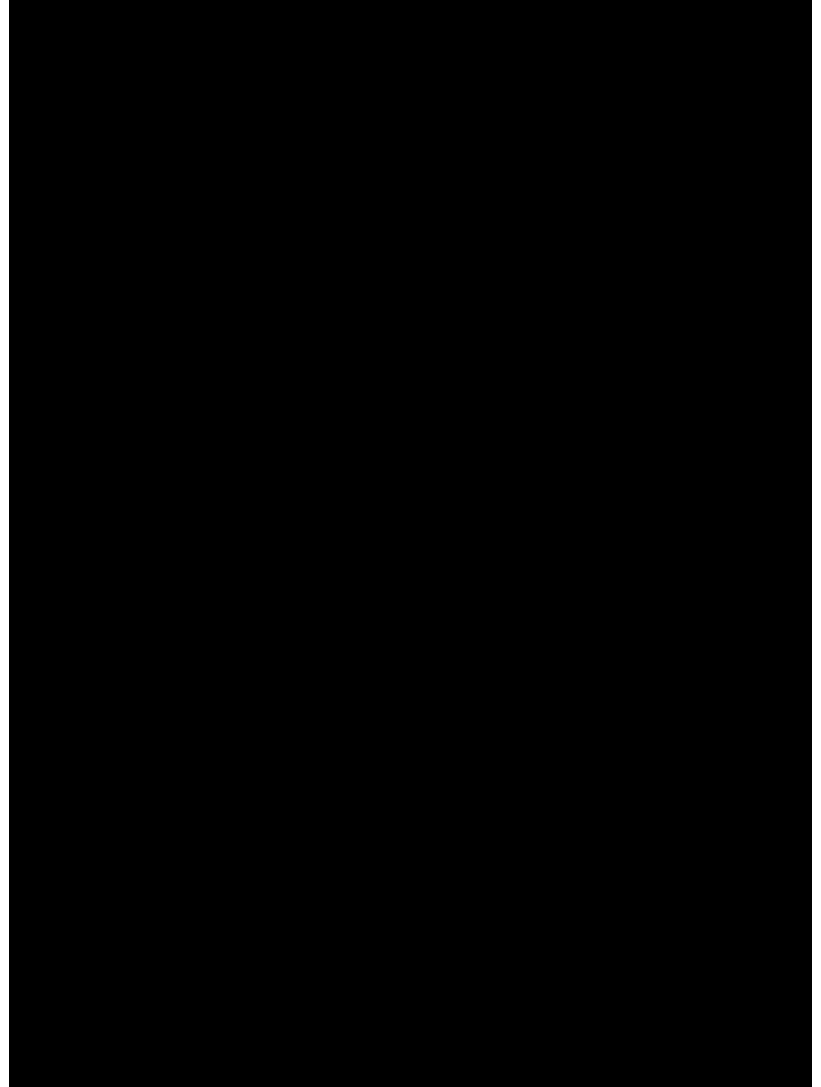
Âsâf'ın mikdârını bilmez Süleyman olmayan
Bilmez insan kadrini âlemde insan olmayan

Zülfüne dil vermeyen bilmez gönül ahvâlini
Anlamaz hal-i perişanı perişan olmayan

Rızkına kani' olan gerdûna minnet eylemez
Âlemin sultanıdır muhtâc-ı sultân olmayan

Kim ki korkmaz Hak'tan ondan korkar erbâb-ı ukûl
Her ne isterse yapar Hak'tan hirasın olmayan

İ'tiraz eylese bir nâdân Ziyâ hamûş olur
Çünkü bilmez kadr-i güftârın sühândan olmayan.

Kalenderi

- Belirli bir hayat tarzını benimseyen çeşitli tasavvufi zümrelerin ortak adı.
- Hece ölçüsünün 7+7=14'lü kalıbına uyan mef'ûlü/mefâîlü/mefâîlü/feûlün aruzuyla yazılan eserlerdir.
- Gazel, murabba, muhammes, müseddes biçimlerinde olabilir.

Ezgilendirilmiş Amaçlarına ve Seslendirildiği Ortama Göre Türküler

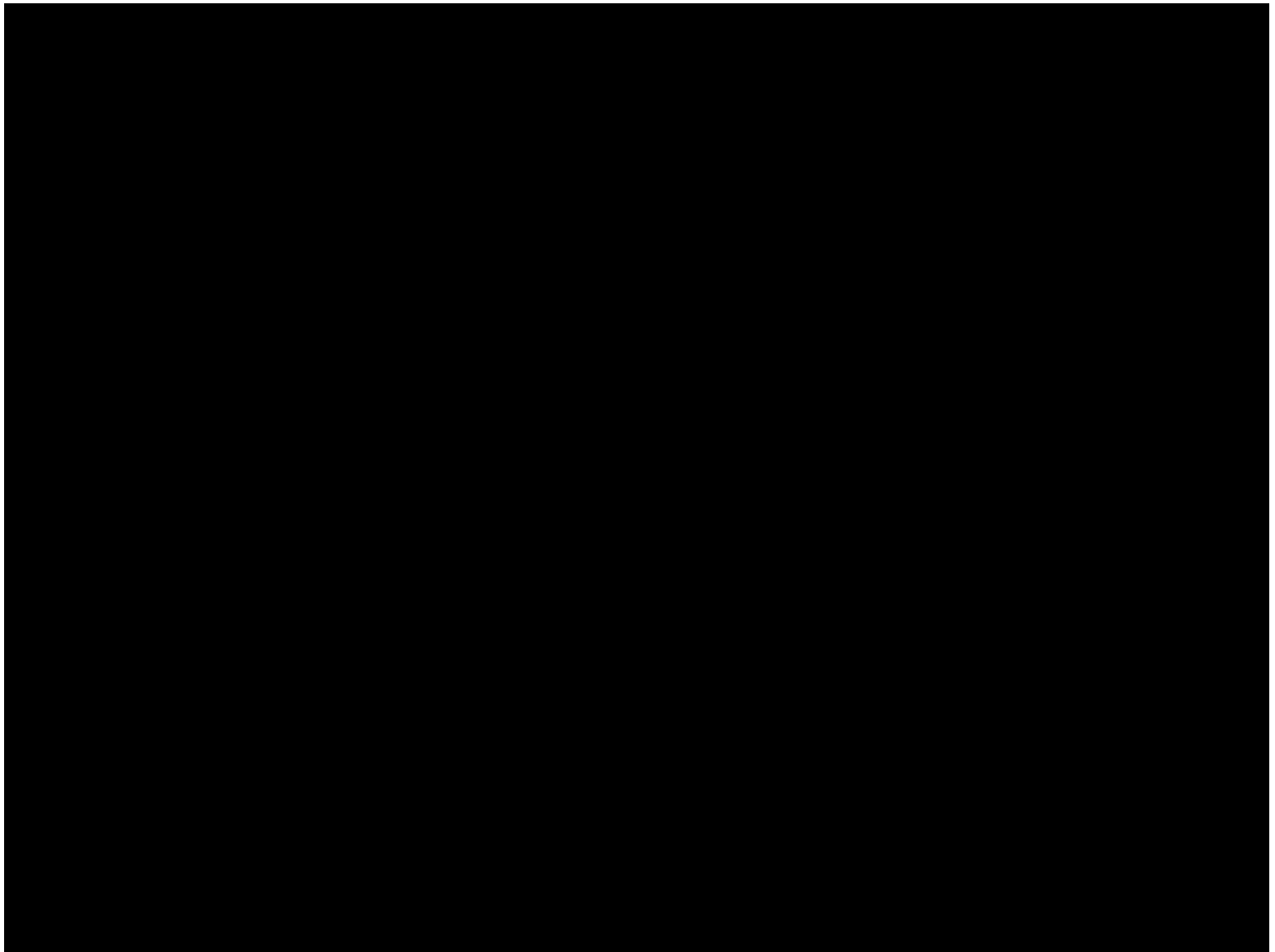
- Sohbet türküsü
- Düğün türküsü
- Ninni
- Kına türküsü
- Çoban türküsü
- Asker türküsü
- Bar türküsü
- Horon türküsü

Tür Özelliği Gösteren Türküler

- Karadeniz türküsü
- Teke zortlatması (gakgili havası)
- Konya türküsü
- Rumeli türküsü
- Azeri türküsü

Karadeniz Türküsü

- Genellikle oyuna yani Horon'a eşlik amacıyla ortaya çıkar.
- Karadeniz kemençesi, tulum veya zurna ile icra edilir.
- Karadeniz ağzıyla icra edilmesi en belirgin niteliğidir.

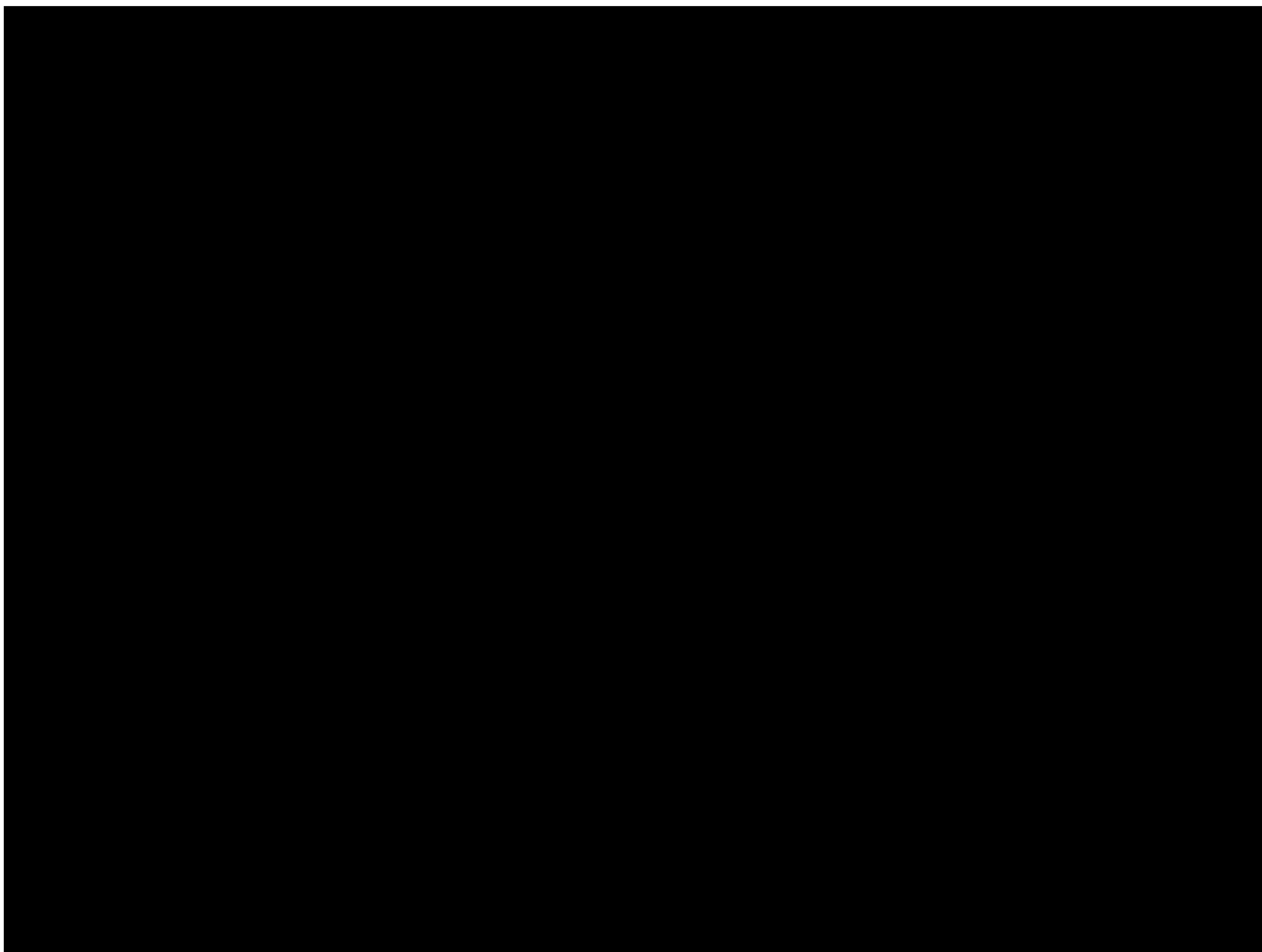

[Redacted header information]

[Redacted footer information]

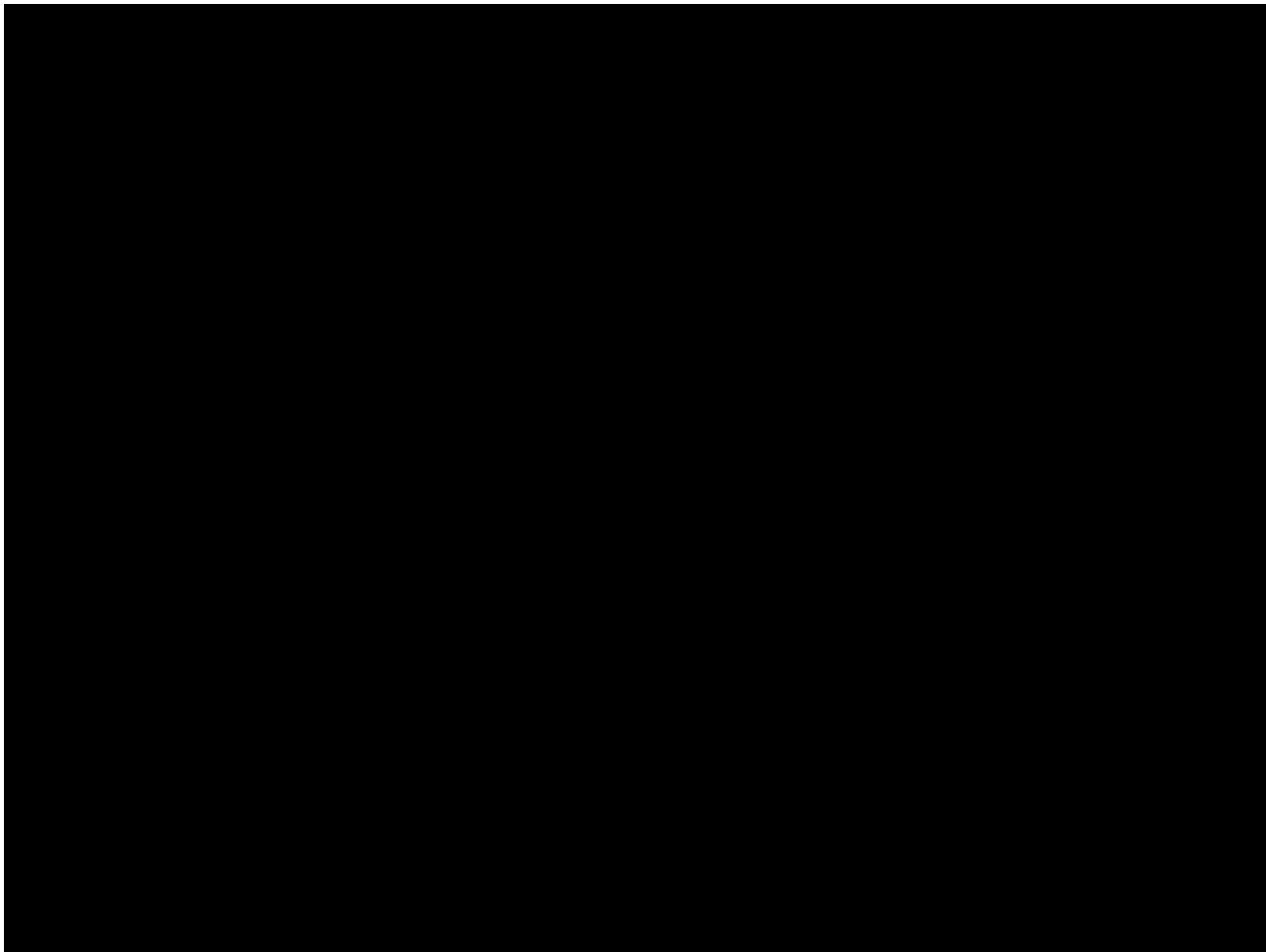
Teke Zortlatması (Gaggili Havası)

- Antalya, Burdur, Denizli ve Isparta yörelerinde yaygın icra edilen bir türdür.
- Tekenin çiftleşme zamanı geldiğinde yaptığı çeşitli fiziksel hareketleri taklit ederek oynanan oyuna ve bu oyuna eşlik eden ezgiye verilen isimdir.
- <https://www.youtube.com/watch?v=PzUopupjutY>

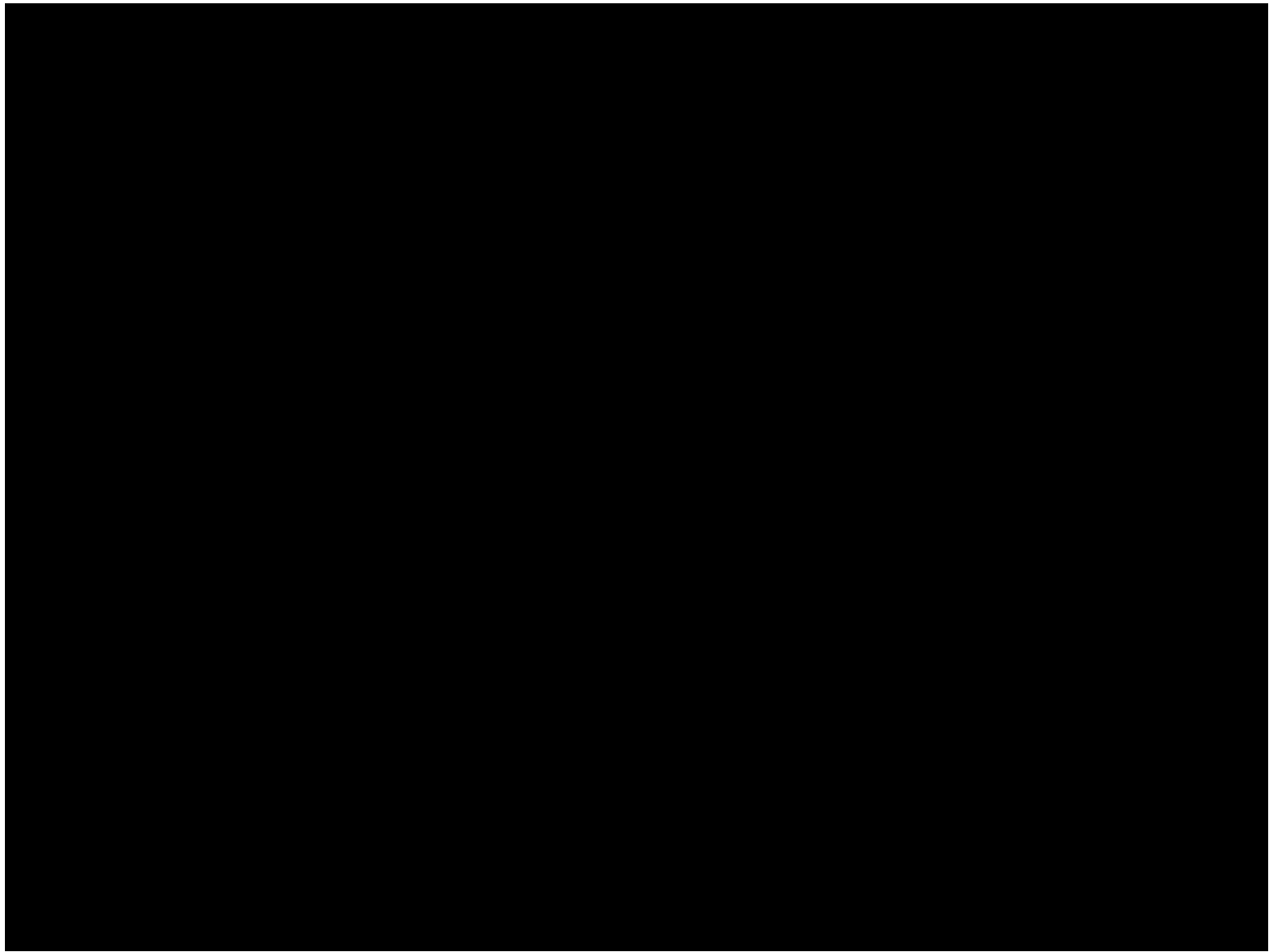
Konya Türküsü

- Konya ve yakın çevresindeki bazı yörelerde icra edilen bu çevreye özgü çalınış ve söyleniş özelliklerine sahip türkülerdir.
- Konya türkülerinde hançereyi* seri bir biçimde hareket ettirmek suretiyle trilli ve vibratolu bir icra esastır.
- *hançere: ağız boşluğunda sesin oluştuğu yer.

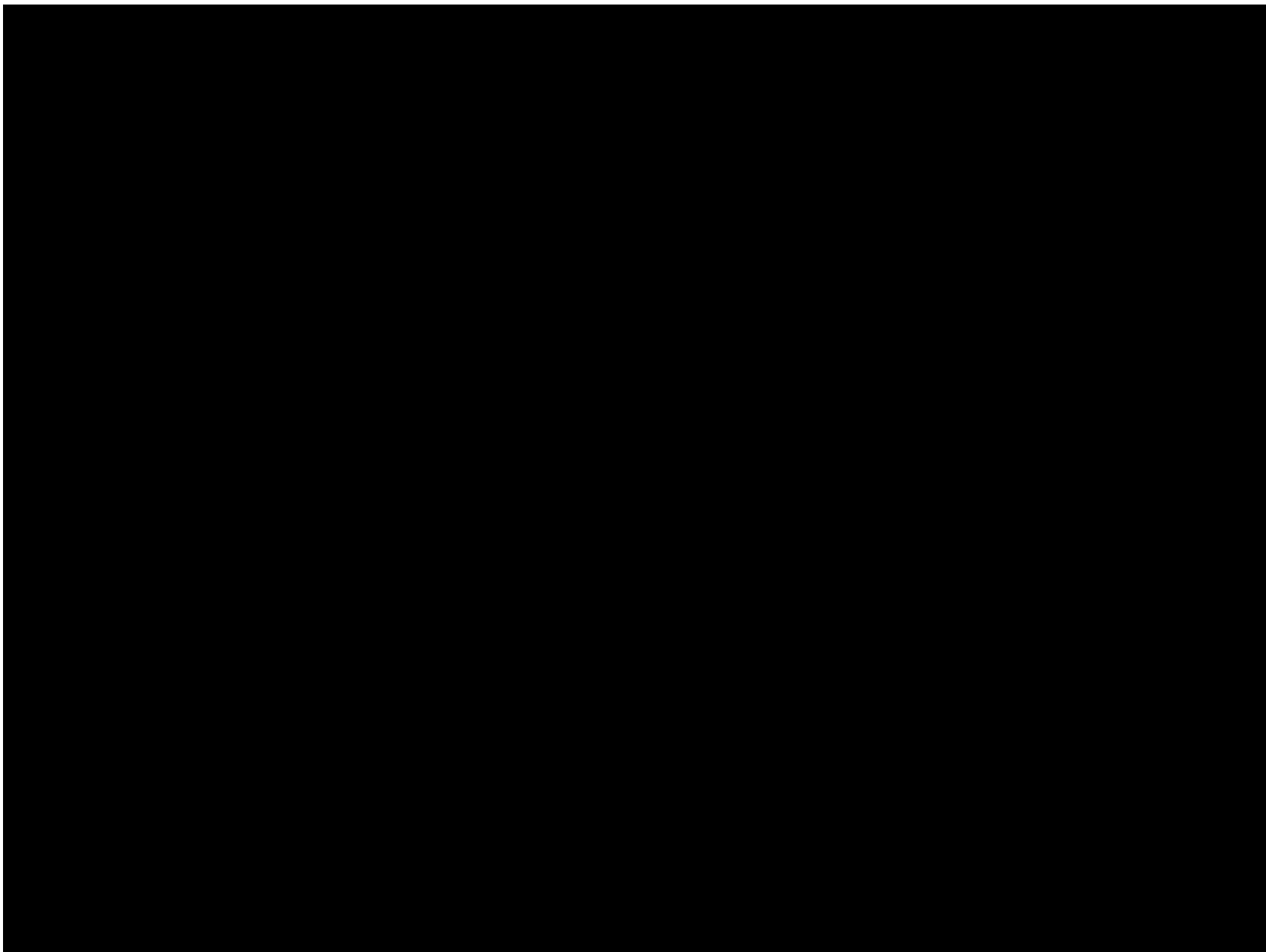
Rumeli Türküsü

- Rumeli yöresine ait türkülerdir.
- Seslendirmede kullanılan Rumeli ağzı, türü belirleyen en önemli öğedir.
- Rumeli türkülerinde hem Balkan hem de Osmanlı Saray müziğinin etkisini duyumsamak mümkündür.

Azeri Trk

- Bu türü belirleyen en önemli öğe ritmik yapıdır (6/8 ve 12/8).
- Tar, garmon, kemança, balaban, nağara en belirgin algılardır.
- Azeri ağzı türü belirleyen dięer bir öğedir.
- Seslendirme sırasında

Şu Karşiki Dağda

Rumeli Türküsü

- Şu karşiki dağda lambalar yanar
Lambaların şavkına Fadimem
Sevgilim yazar

Ayletme beni söyletme beni
Alçak yüksek tepede Fadimem
Bekletme beni

] nakarat

Şu karşiki dağda kuzular meler
Kuzu sesi değildir Fadimem
Ömürler biter

Nakarat...

Müstezad

- Kelime anlamı olarak artmış, çoğalmış, yedeklenmiş anlamındadır.
- Divan edebiyatında “müstezad” adı verilen şiir anlayışının müzikal bir ürünüdür.
- THM içinde tanımlanan Müstezad eserler mutlak suretle Rast, Mahur ve Acemaşiran makamlarının biriyle icra edilir. Usullü veya usulsüz olabilir.

Aruz Yapısı

- Müstezâdlar, aruzun "*Mef ûlü mefâîlü mefâ'îlü fa'ûlün*" kalıbıyla yazılır ve her mısranın altına "*Mef'ûlü fa'ûlün*" ile yazılmış kısa bir mısra eklenir.
- Dolayısıyla bir uzun- bir dizelerden oluşur.
- Yaşayan ses kültürü içinde yalnızca Elazığ ve çevresinde görülmektedir.

Ey Dil Ne Durursun (Harput)

Ey dil ne durursun demidir başla figane
Çün andelibane
Har oldu gülistan-ı visal döndü hazane
Kar yağdı çemane

Dağlar duman oldu
Hallar yaman oldu
Kaşlar keman oldu

(aman aman)
Kan ağlayın ey didelerim siz de bu derde
Her vakti seherde
(aman aman)
Şimden gerü yad kaldınız ol şah-ı hobane ah
Ay girdi dumane aman aman

Amman amman ammanın uy amman
Yandım yandım yandım yanasın sen

(aman aman)
Ey çarh-ı sitemkar yetişir benden elin çek
Kurbanın olam tek
(aman aman)
Sabrı hele sabret döner elbette zamane
Kalmaz rakibane aman aman

Amman amman ammanın uy amman
Yandım yandım yandım yanasın sen

Aşkın Ezeli Aşıka İlham-ı Hüdadır

(ey) Aşkın ezeli aşika ilham-ı Hüdadır
Bir neşve nûmadır aman aman
Tahkiyk gönül şehrine bir nûru ziyadır
Minhaci Hüdadır aman amman

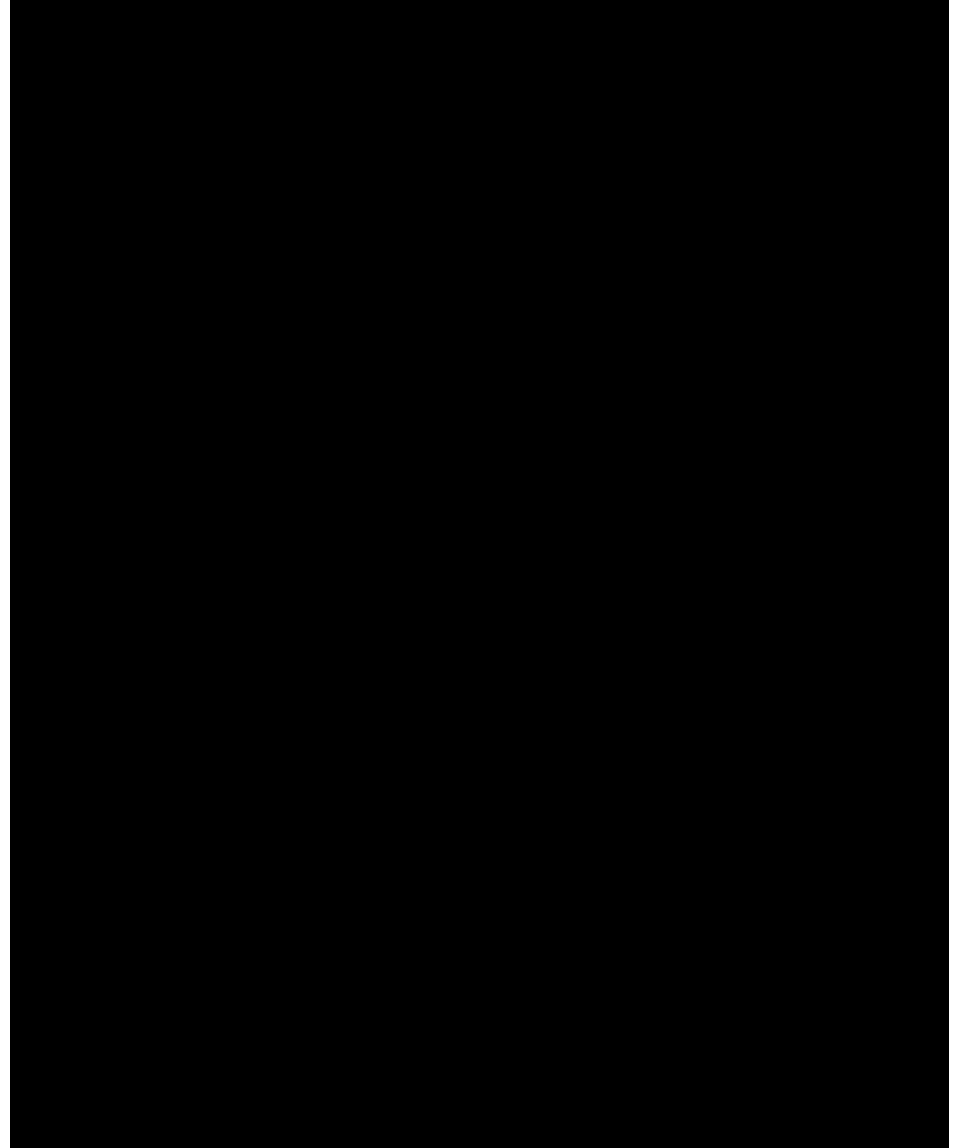
Amman amman aman amman
Yandım yandım yandım sana hayran
Öldüm öldüm öldüm sana kurban

(ey) Vaiz beni ta'n eyleme sen mescide
gelmez
Rah-i Hakkı bilmez aman aman
Ben mutekifim kuşe-i meyhane banadır
Mescidde sanadır aman amman

Amman amman aman amman
Yandım yandım yandım sana hayran
Öldüm öldüm öldüm sana kurban

(ey) Emrah kuru laf istemez ille hüner ister
Yani dürer ister aman aman
Hakgi derece manada gerçi fukaradır
Amma şüeradır aman amman

Amman amman aman amman
Yandım yandım yandım sana hayran
Öldüm öldüm öldüm sana kurban

Hoyrat

- Cinaslı uyaklardan oluşmuş halk edebiyatı şiirlerinin usulsüz olarak ezgilendirilmesiyle oluşan müzikal yapı.
- Yunan dilinden Türkçeye geçen bir kavramdır. Rumca “taşraya ait, taşra edası” anlamları taşır.
- Türkçede “kaba, yıpratıcı, kırıcı” anlamı taşır.

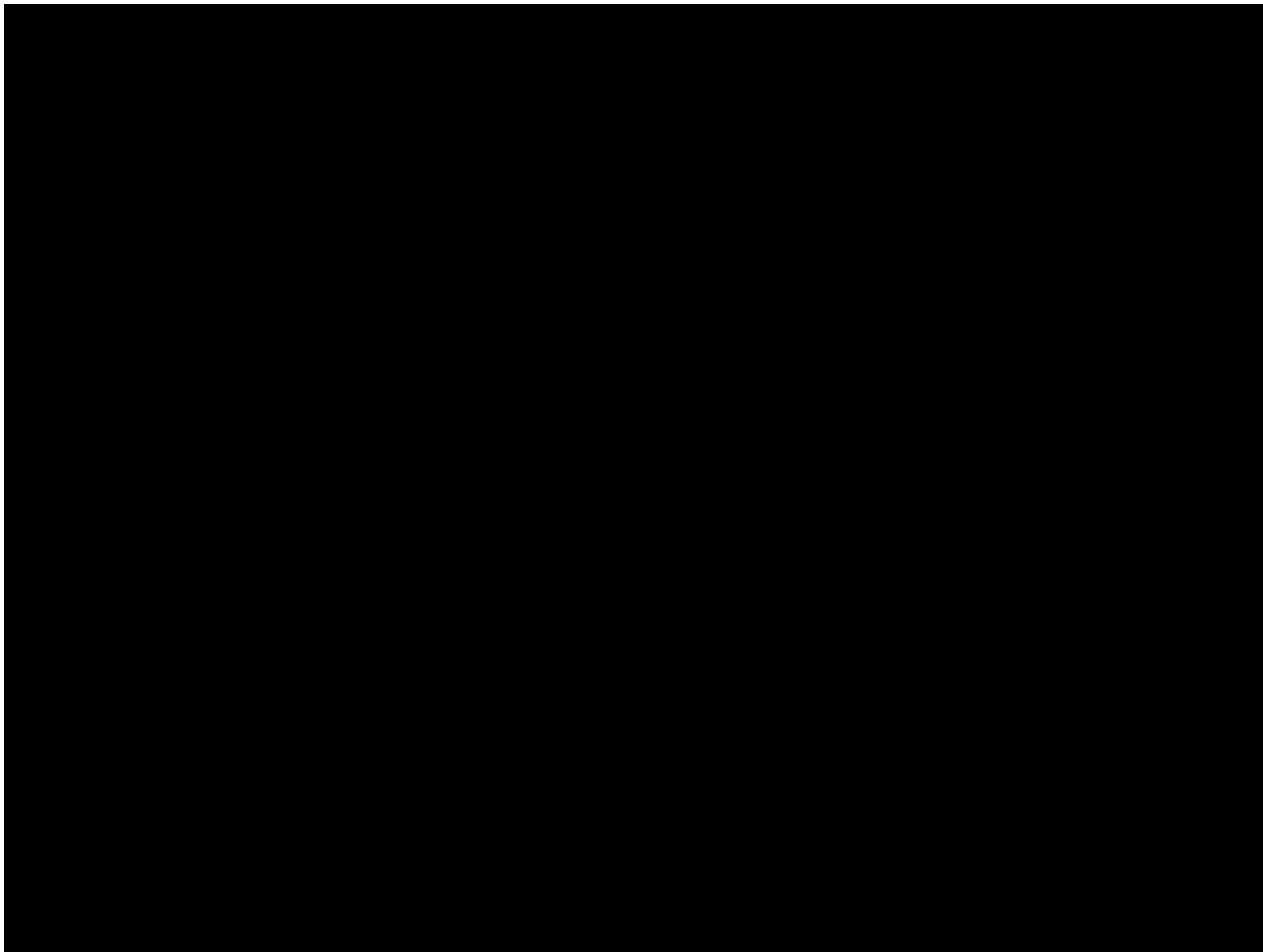
- Elazığ, Urfa, Diyarbakır ve Adıyaman çevresinde görülür.
- Irak'ta ise Türkmenlerin yaşadığı bölgelerde yaygındır.
- Serbest tartımlı bağımsız ezgilerden oluşur.
- İcra edildiği yöre, kişi, konu ve biçime göre farklı isimlerle anılabilir (beşiri hoyratı, kesik hoyrat, kürdi hoyratı, muçula hoyratı, şirvan hoyratı vb.).

Urfa Hoyratı

- Gül düğümü, gül düğümü
Çözülmez gül düğümü
Bunca bayramlar geldi geçti
Kim görmüş güldüğümü

Kürdi Hoyrat

İbrahimî/İbrahimîyye

- Diyarbakır, Elazığ, Erzurum ve Urfa yörelerinin icra edilen bir türdür.
- Ayaklı, serbest ritimli, hece veya aruz vezinli ezgilerden oluşur.
- Bu türün mevcut ezgisel yapısına Irak bölgesinde “İbrahimi” makamı denilmektedir.

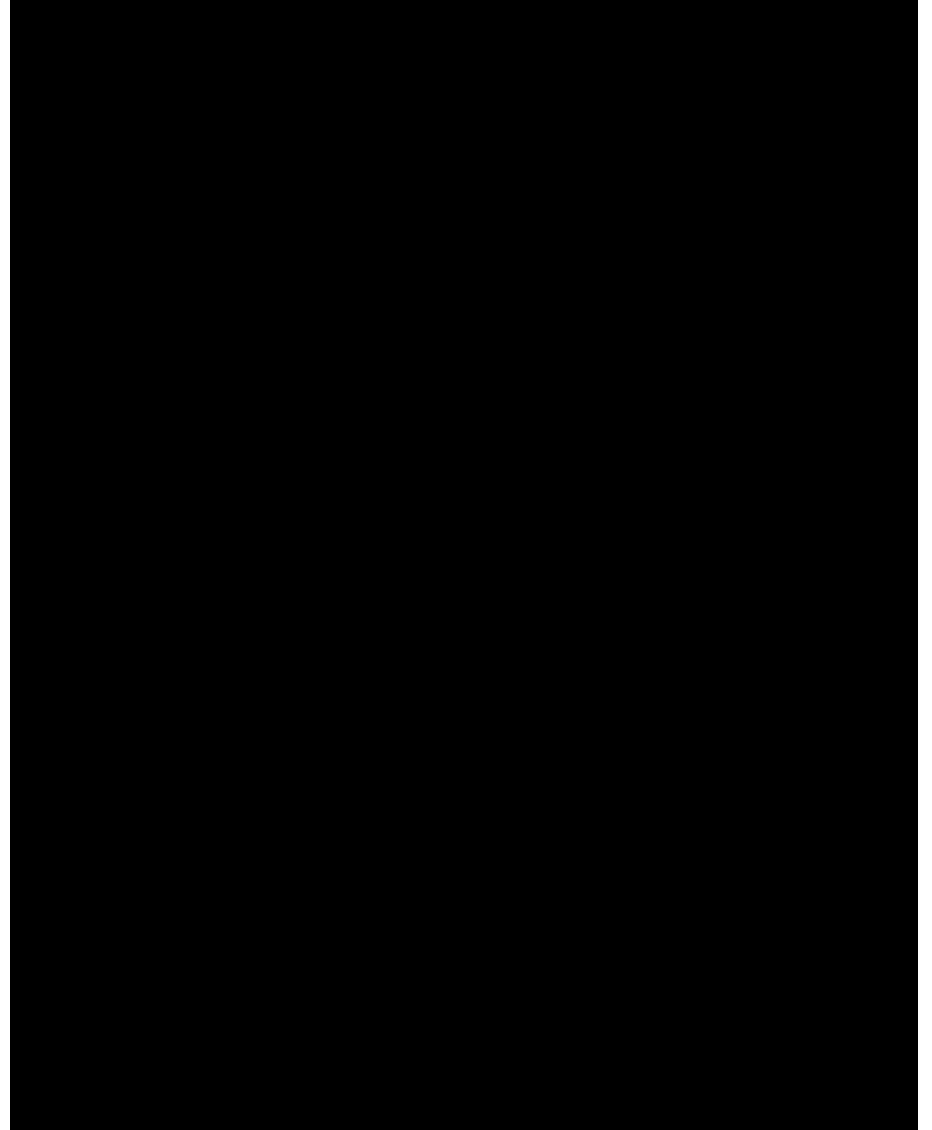
Silmedin Göz Yaşını

- Silmedin göz yaşını aşkın ile ağlayanın
Vay ahvaline zalim sana bel bağlayanın

Öyle zalım açtı nigahın kılıcı sineme ki
Parelendi ciğeri yarelerim bağlayanın

Şem'a pervaneyi yaktığı için yanmadadır
Ciğeri dağlanır elbette ciğer dağlayanın

Diyarbakır/Celal Güzelses

Maya

- Doğu ve Güney Doğu Anadolu'da çoğu kez bağımsız dörtlüklerden kurulan şiirlerle icra edilen ve uzun hava niteliği taşıyan bir türdür.
- Antep, Urfa, Maraş, Malatya, Diyarbakır, Elazığ, Sivas, Erzincan, Erzurum, Bayburt, Gümüşhane ve Kars.
- Çoğunlukla 11 heceli dörtlüklerden ya da bağımsız dizelerden oluşur.
- İcra esnasında ana sözlere yavri yavri, of, ah, ah anam/balam/ağam gibi katma sözler eklenir.

Bugüne Değın Derlenen Mayalar

- Cıgalı maya
- Eski maya
- Gelin mayası
- Güveyi mayası
- Kerem'in mayası
- Kürt mayası
- Türkmen mayası

Huma Kuşu Yükseklerden Seslenir

(yavru yavru)

Huma kuşu yükseklerden seslenir

(oğul) Yar koynunda bir çift suna beslenir beslenir

(yavru yavru)

Sen ağlama kirpiklerin (kömür gözler) ıslanır

(oğul) Ben ağlim ki belki gönül uslanır uslanır

(ah) Ben ağlim ki gülüm

Eğlen eğlen eğlen eğlen belki gönül uslanır

(yavru yavru)

Sen bağ ol ki ben bahçanda gül olim

(oğul) Layık mıdır yanım yanım kül olim kül olim

(yavru yavru)

Sen efendim ben kapıda kul olim

(oğul) Koy desinler bu da bunun kuludur kuludur

(ah) Koy desinler gülüm

Eğlen eğlen eğlen eğlen bu da bunun kuludur

Bozlak

- Serbest tartımlı bir halk müziği türüdür.
- “Bozulamak” fiilinden türemiştir.
- **Bozulamak:** ses vermek, bağırmak, feryat etmek, haykırmak.
- Köken itibarıyla Türkmen boyları ve bu boylara bağlı Abdal, Afşar, Aydos gibi aşiretler üzerinden günümüze ulaşmıştır.

Etki Alanı

- Başta Orta Anadolu ve yakın çevresi (Keskin, Kırıkkale, Kırşehir, Nevşehir, Yozgat, Niğde, Konya, Kayseri ile Kastamonu ve Çorum'un güney kesimlerinde).
- Güney Anadolu'da Mut'tan başlayıp Nizip'e kadar uzanan koridorda ve Kahramanmaraş'taki Türkmenler arasında.

İşlediği Konular ve Çeşitliliği

- Aşiretlerin iskan ve göçü, ayrılık, hasret, gurbet, ölüm, aşk ve sevdâ.
- Boy ve aşiret ismine göre: Avşar bozlağı, Bozok bozlağı, Bayat bozlağı vb.
- Yerleşim yerine göre: Niğde bozlağı, Çorum bozlağı, Kırşehir bozlağı, Yozgat bozlağı vb.
- Coğrafi adlara göre: Şekerdağı bozlağı, Torosdağı bozlağı, Koçudağı bozlağı vb.
- Hayvan adlarına göre: Kırat bozlağı, Turnalar bozlağı vb.
- Kişi adlarına göre: Şakir Efendi bozlağı, Katırcıoğlu bozlağı, Develioğlu bozlağı vb.

Kalktı göç eyledi Avşar elleri,
Ağır ağır giden eller bizimdir.
Arap atlar yakın eder ırağı,
Yüce dağdan aşan yollar bizimdir.

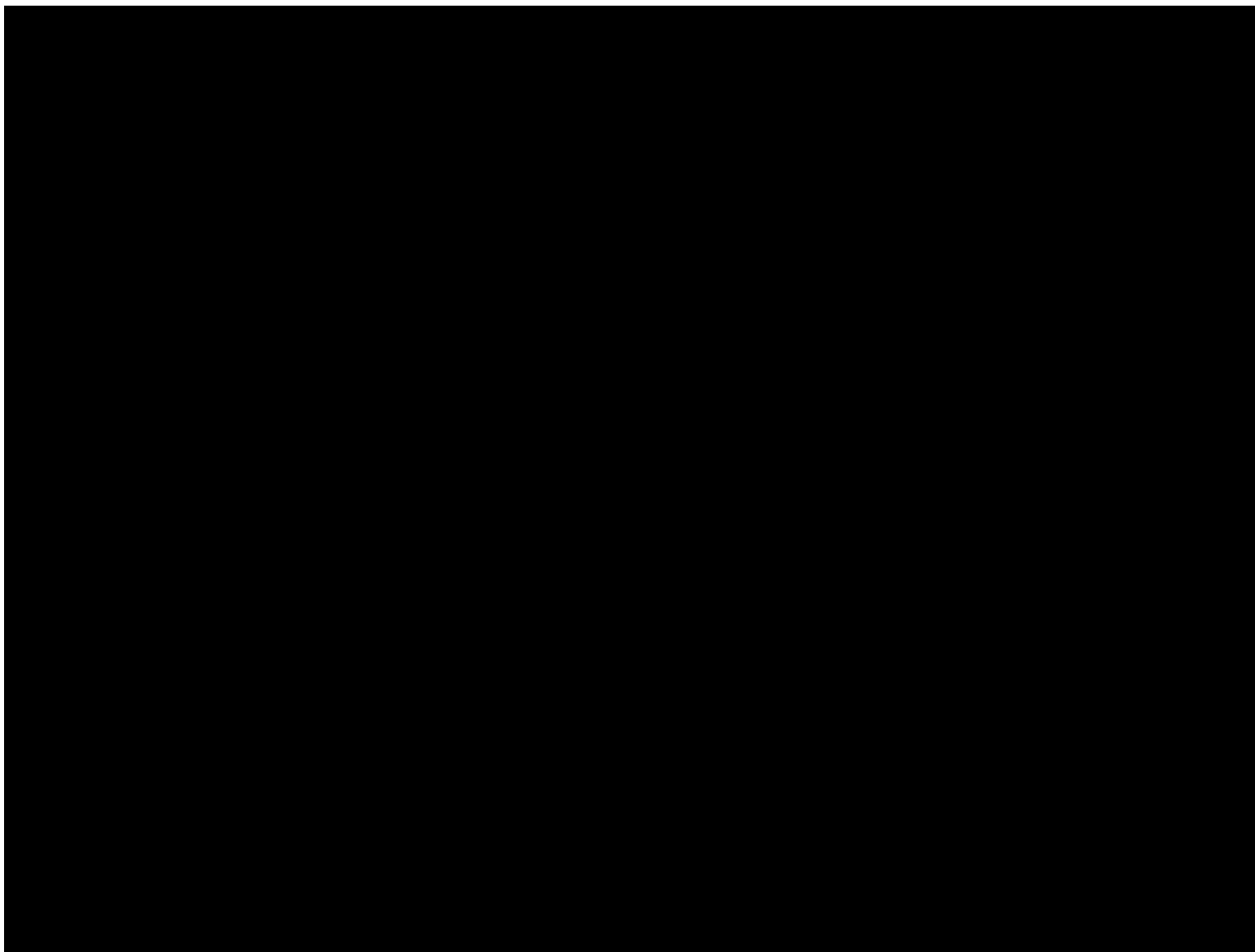
Belimizde kılıcımız Kirmanî,
Taşı deler mızrağımın temreni.
Hakkımızda devlet etmiş fermanı,
Ferman padişahın, dağlar bizimdir.

Dadaloğlu'm bir gün kavga kurulur,
Öter tüfek davlumbazlar vurulur.
Nice koçyiğitler yere serilir,
Ölen ölür, kalan sağlar bizimdir.

Barak

- Barak Türkmenlerine ait bir türdür.
- Gaziantep, Oğuzeli, Nizip başta olmak üzere kısmen Kahramanmaraş, Kilis, Adıyaman ve Adana'nın bazı bölgelerinde varlık gösterir.
- Serbest ritimli, uzun hava niteliği taşır.
- Sözel yapısı ağırlıklı olarak aşık tarzıdır.

- Konu olarak aşiretin 13. yüzyıldaki göç ve iskan hareketlerini, yaşanan sosyal olayları, karşılaşılan doğal felaketleri ve sevdayı işler.
- Barak havalarının türevleri; Elbeyli/İlbeyli havası, Aşık Kerem-Şahsenem gibi halk hikayelerine dayalı epizot halk müziği örnekleri.
- Barak havaları keman, zurna ve bağlama eşliğinde icra edilir.

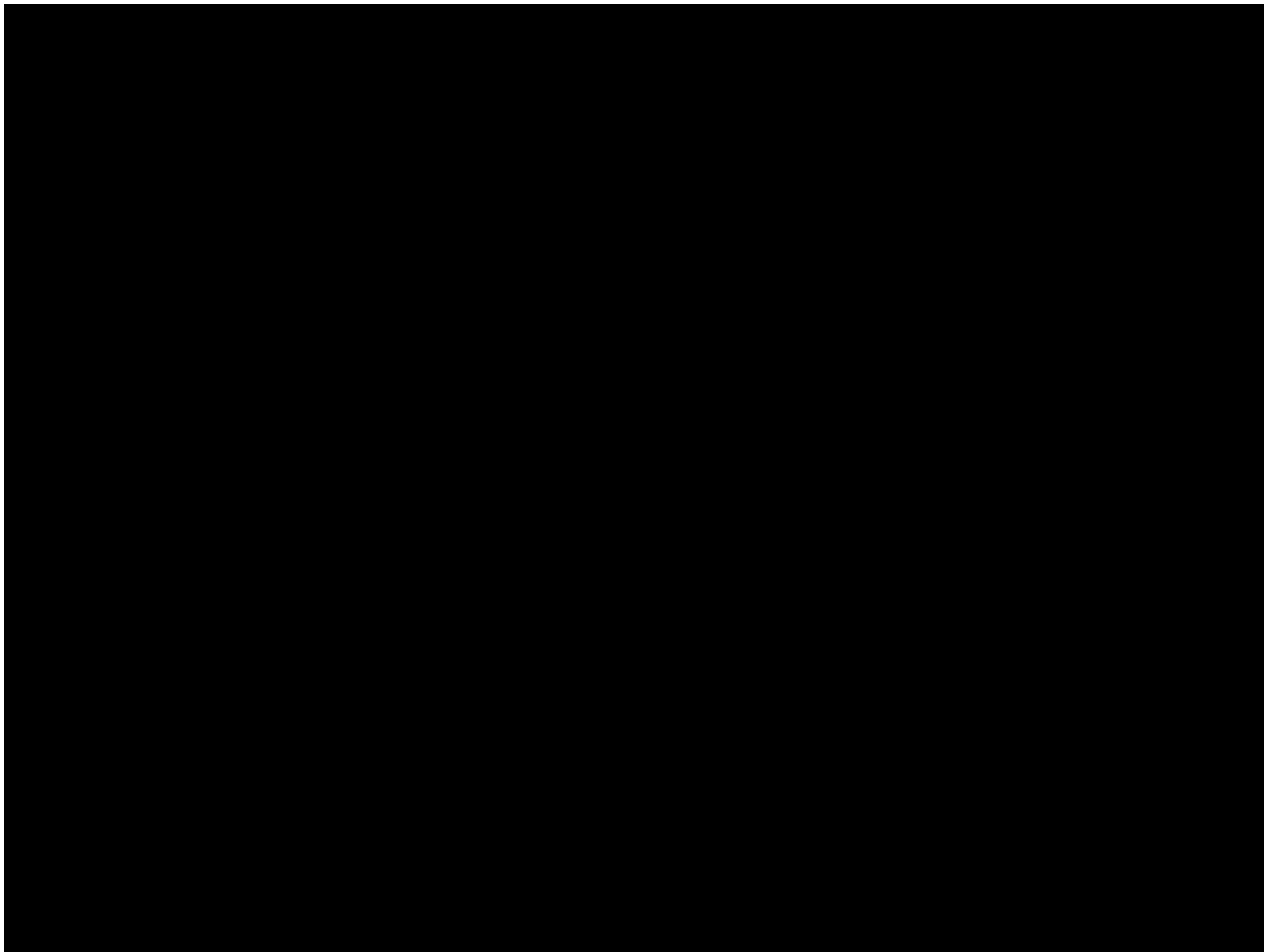

Bahçe Duvarından Aştım

- Bahçe duvarından aştım
Sarmaşık güllere dolaştım
Öptüm sevdim helallaştım
Yanıyorum yanıyorum hele*
 - Mayil oldum gonca güle
Acem şalı ince bele*
- ↓
- nakarat
- Bir bakışta yaktın beni
Dert ile bıraktın beni
Yaktın beni yaktın beni
Yanıyorum yanıyorum hele*
 - Nakarat...*
 - Yeter naz eyleme bana
Gel göreyim kana kana
Aşık oldum gülüm sana
Yanıyorum yanıyorum hele*

Gurbet Havası

- Teke yöresinde icra edilen serbest tartımlı ezgi türü.
- Konu bakımından yalnızca gurbeti almaz.
- Çalgı eşliğinde veya yalnız sesle icra edilir.
- Giriş kısmında çalgı mevcutsa buna “kesik gurbet” denir.
- Yaygın gurbet havaları: Ali Bey, Avşar Beyleri, Güllük Dağı, Haydülen.

Zeybek

- 17. yüzyıldan 20. yüzyılın ilk çeyreğine kadar olan dönemde, Batı Anadolu'da yaşamış olan eşkiya gruplarının genel adı.
- Etki alanı; Ege kıyılarından Akdeniz'e, Marmara'dan İç Anadolu ve İç Karadeniz'e kadar ulaşır.
- Bu türün temeli dans pratiğine dayanır.
- Teme ritmik özelliği 9 zamanlı olmasıdır.

- 1. bölge zeybek sahası: Aydın, İzmir, Muğla, Manisa ve Denizli.
- 2. bölge zeybek sahası: Balıkesir, Çanakkale, Isparta, Burdur.
- 3. bölge zeybek sahası: Antalya, Mersin, Bursa, Eskişehir, Bilecik, Kütahya, Afyon.
- 4. bölge zeybek sahası: Konya, Ankara, Bolu, Kastamonu.

